

Трето заседание

Сряда, 11 декември 1963 г.

(Открито в 15 ч.)

Председателстващ д-р Пенчо Костурков: (Звъни) Другарки и другари народни представители! В залата присъствуват 230 души народни представители, следователно имаме необходимия кворум.

Обявявам днешното следобедно заседание за открито.

Другарки и другари народни представители! Съобщавам ви, че в Бюрото на Народното събрание е постъпило предложение от парламентарните групи на Българската комунистическа партия и Българския земеделски народен съюз за промяна в състава на Комисията по науката, просветата и културата.

Бюрото предлага въпросът за промяната в комисията да бъде включен в дневния ред на сесията.

Моля народните представители, които са съгласни с това предложение, да гласуват. Мнозинство, приема се.

Продължаваме разискванията по законопроектите за държавния народностопански план и за бюджета на държавата за 1964 г.

Има думата за изказване народният представител Борис Миланов Андреев.

Борис Андреев: (От трибуната) Другарки и другари народни представители! Представените от Министерския съвет за разглеждане и утвърждаване от Народното събрание проекти за държавния народностопански план и за бюджета на Народна република България за 1964 г. са изключително важни държавни и политически документи. С тях ние определяме основните задачи, които трябва да решаваме през идващата година в борбата за построяване на социализма в нашата страна.

Разглеждането на плана и бюджета заедно в настоящата сесия, и то преди още да е настъпила Новата година, е голямо предимство за работата на Народното събрание и за нашето народно стопанство.

Искам да изразя задоволството си, че доколкото си спомням, в буржоазното минало бюджетите се разглеждаха и приемаха 3—4 месеца след започване на бюджетната година. А сега, както виждате, ние преди още Нова година да е настъпила, имаме план и бюджет и затова много от въпросите по нашето народно стопанство са ни напълно ясни.

Предложените проекти показват по безспорен начин огромния ръст на нашата социалистическа икономика и култура, големите възможности и резерви, които разкрива социалистическата система за ускорено развитие на народното стопанство, за установяване на нови, по-високи темпове на придвижване напред към окончателното построяване на социалистическото общество в нашата страна и за преминаване към неговата по-висша фаза — комунизма.

Най-характерното в проектоплана за 1964 г. е неговата реалност и изпълнимост. При съставянето му са взети под внимание съществуващите резерви в народното стопанство и са заложили задачи за тяхното разкриване и пускане в действие.

Предвиденото напрежение в плана е голямо, но така напрегнатият план е по нашите сили и той е изпълним.

Драги другарки и другари народни представители! Аз нямам намерение да правя обща преценка за целия план и бюджет — това направиха преждеговорившите, а вероятно ще го направят и тези, които ще говорят след мене. Аз съм един скромнен оперативен работник в системата на външната търговия на Народна република България и ще искам да направя някои констатации и някои препоръки с оглед и във връзка с плана и бюджета и тяхното прилагане.

Няколко думи по външната търговия.

През последните години нашата икономика се развива с бурни темпове. Това се отрази и върху обема и състоянието на външната търговия, защото все по-голяма част от продукцията на българската промишленост и селското стопанство се реализира чрез нея. Докато през 1957 г. от нашата страна бяха изнесени стоки за 433 млн. лв. валутни, през 1962 г. тяхната стойност нарасна на 904 млн. лв. Вие виждате с какъв грамаден процент е увеличена нашата търговия.

Едновременно с увеличаване обема на износа непрекъснато се изменя и структурата на неговата номенклатура. Ежегодно в експортната листа все по-голямо място заемат промишлените стоки от неселскостопански произход и главно произведенията на машиностроенето и електропромишлеността.

Затова от година на година ролята на нашата външна търговия за развитието на икономиката на нашата страна става все по-голяма и по-отговорна. Чрез износа не само се намира пласмент на произведенията на промишлеността

и селското стопанство, но и се набират средства за посрещане на плащанията по вноса и същевременно се стимулира развитието на производството и неговото разширяване.

Малка страна като нашата, която има ограничени консумативни възможности, не може да развива индустрия и специализирано селско стопанство, ако разчита само на своите вътрешни нужди. Малки, но силно развити индустриални държави укрепват своята икономика главно чрез външната търговия. Конкретен е примерът с Белгия, с Швейцария, с Холандия и др. И у нас редица клонове на индустрията и на селското стопанство се развиват на базата на износа. Нашата страна все по-активно се включва в международното социалистическо разделение на труда. По препоръка на СИВ и съгласно сключените договори за сътрудничество България вече се специализира в производството на 70 вида машини и съоръжения и техният брой непрекъснато расте.

Днес у нас никой вече не може да си представи откъснатото от износа производството на електрокари, електротелфери, акумулатори, телефонни централи и апарати, на някои селскостопански машини, на тютюн, на домати и други зеленчуци, на грозде и други плодове, на плодови и зеленчукови консерви, и то износ, който трябва да поеме не само излишъците, оставащи след задоволяване нуждите на вътрешния пазар, а и износ, който трябва да пласира основната част от продукцията. През 1962 г. износът на електрокари е представлявал 83,8% от цялото производство, на електротелфери 82,4%, на акумулатори — 90,5%, на пресни домати 32,5%, на тютюн — 54,2%.

В генералната перспектива се предвижда 54,7% от произведението на машиностроенето да се изнасят, като за някои от тях този процент ще бъде много по-висок.

Да си представим за момент резултата, който би се получил за народното стопанство, ако външната търговия не осигури пласмента на предоставените за износ стоки, за да разберем тежката и отговорна задача на външната търговия непрекъснато да търси нови пазари и да разширява съществуващите за предоставената за износ продукция. Какво би представлявало например, ако външната търговия не може да осигури пласмент на нашата промишленост. Това значи да се затворят фабриките, да се уволнят работниците и пр., и пр. С това искам да подчертая голямата и отговорна задача на нашата външна търговия.

Ще кажа няколко думи за ефективността на външната търговия.

Другарки и другари народни представители! Вчера вие чухте др. министър на финансите, който заяви, че от 1964 г. ще се прилага нов начин на финансиране на външната търговия, а както аз го разбирам, не се отнася още за обо-

собяването на самостоятелна стопанска сметка на всяко външнотърговско предприятие и общо Министерството на външната търговия. Това показва, че досега в някои случаи е имало известни неблагоприятия, поради което правителството е решило да проведе нов начин на финансиране, който предполагам, че ще има извънредно голямо значение за повишаване ефективността на външната търговия. Аз го разбирам, че тук също се касае най-вече за намаляване на дотациите, което е една неприятна дума в нашия търговски речник.

Всяко външнотърговско предприятие ще се обърне с лице към изпълнение на плана не само по количество, а ще търси преди всичко икономическите резултати от дейността си. Този въпрос ще трябва да се свърже с материалната заинтересуваност на служителите от системата на външната търговия. Досегашната материална заинтересуваност, така както е установена с действащите правилници, не спомагаше достатъчно за повишаване ефективността на външната търговия. Необходимо е да се обвърже дейността на всяко предприятие, на всяка кантора в съответното отделно предприятие с икономическите показатели, които трябва да бъдат спуснати с плана за изпълнение. И само при изпълнение на тези показатели ще трябва да се извършва премирането на външнотърговските работници.

Досега твърде малко бяха външнотърговските работници — нека си направим една самокритика, които си правеха сметка при тяхната непосредствена, конкретна търговска работа, понеже те считаха, че са търговски работници само за дейността, която е зад границата, а не се интересуваха от нашето производство, каква е себестойността на тази продукция, колко струва тя на народното стопанство и в краен случай каква е ефективността при износа на стоките, с които те търгуват. Смятам, че това бе голяма слабост в досегашната наша работа, т. е. на външнотърговските работници.

Нашата връзка с производственото предприятие бе само да получим продукцията от него, да я изнесем и да отчетем, че сме изпълнили плана. Но каква е ефективността от тази наша дейност, това можеше да каже само счетоводството, и то след като приключи отчитането на даден период.

Необходимо е да се засили връзката между външнотърговските предприятия и производствените предприятия по въпросите на предварителното изследване на ефективността на външната търговия.

Щом като е създадено едно производствено предприятие да произвежда продукцията не само за задоволяване потребностите на нашата страна, но и да изнася част от същата продукция, то и производственото предприятие трябва

да знае и да е наясно какви са резултатите от неговата продукция при външната търговия.

В нашата страна, както споменахме по-горе, ние имаме редица заводи, половината от продукцията на които е предназначена за износ, а даже имаме и такива, като например заводите за електрокари, които произвеждат продукция за износ над 90%. Следователно както външната търговия, така и производителите трябва да бъдат наясно по въпросите за ефективността на това производство. В това направление е необходимо да се правят системни проучвания както от работниците по външната търговия, така и от ония, които са в производството, като се насочват за износ към стоки с висока ефективност, а постепенно да отпаднат стоките, които имат ниска ефективност.

Ето главната задача — да се произвеждат само стоки, които имат висока ефективност, като внасяме стоки, за които, ако бихме ги произвели у нас, ще изразходваме много повече средства. С получената валута на по-ефективните износни стоки ние ще можем да внесем стоки, необходими за страната.

Особено внимание трябва да се обърне за подобряване качеството на стоките, които произвеждаме за износ, а така също и за вътрешния пазар. И тук в случая трябва да се приложи девизът, който нашата славна комсомолска младеж издигна: „Българско — значи качествено.“ Този девиз трябва да бъде действащ всекидневно, всекичасно, всекиминутно, той трябва да бъде плът и кръв от плътта и кръвта на работническата класа. Освен това със същата сила трябва да важи и за качеството на вносните стоки.

Трябва да признаем, другарки и другари народни представители, че често пъти се внасят у нас недоброкачествени стоки. Например в началото на тази година се внесоха едни дребни, недоброкачествени маслини. Внесоха се миналата година фурми, които още стоят по избите на Плод-зеленчук. Преди 3—4 месеца се внесоха недоброкачествени обувки от Чехословакия, които пълнят складовете на търговските предприятия. Трябва да се обърне особено внимание на качеството на вносните стоки.

Ако ние внасяме само машини, комплектни обекти и др., които отговарят на изискванията на последната съвременна техника, ние ще увеличим производителността на труда, ще снижим себестойността на продукцията и ще спестим обществен труд. Това неминуемо ще даде отражение за увеличаване ефективността на нашия износ, ще увеличи социалистическите натрупвания, необходими за разширеното ни възпроизводство и подобряване жизненото равнище на нашия народ.

За да се осъществи в живота всичко това, необходимо е ръководствата на съответните стопански предприятия и

организации добросъвестно, съзнателно и упорито да прилагат и строго изпълняват решенията на разширения Майски пленум на ЦК на БКП за по-нататъшното усъвършенстване и засилване ефективността на партийното и държавното ръководство на народното стопанство.

Позволете ми, другарки и другари народни представители, да се спра на някои слабости и недъзи в системата на нашата външна търговия и да дам препоръки.

В планирането на външната търговия все още се допускат някои слабости, което говори за недостатъчното познаване на действителните възможности на отделните предприятия, понеже се поставят нереални задачи. Така например големи количества от някои стоки, като виното, виненият дестилат, сушените плодове и зеленчуци, конкретно сушените сливи и др., се планират да бъдат изнесени до края на годината. Тъй като тези стоки се произвеждат през четвъртото тримесечие, заготовката, продажбите и експедицията се форсират, работи се стихийно, което често води до некачествена доставка и рекламации. А именно липсват цистерни, няма амбалаж, транспортът е задръстен и пр. и пр. Освен това пазарите изискват да се поддържат целогодишно. Би трябвало една част от тези стоки — 20—30% — да се изнасят през следващата година.

Освен това, планират се редица години последователно за износ по-големи количества артикули, докато производствените предприятия не са в състояние да ги доставят. Това се отнася за следните позиции: белени домати, доматино пюре, компоти от кайсии, ягоди и малини, белени (сушени) ябълки, сушени сливи, сушен кромид лук, червен пипер и др. Това са слабости на планирането, които естествено могат да се оправят.

Най-болезненият и най-актуален въпрос на външната търговия е този за транспорта. Аз имам една таблица, но не искам да обременявам вашето внимание, от която се вижда какъв е ръстът на външната търговия за известен период от време и какъв е ръстът за развитието на транспорта. Оттам много ясно се вижда, че транспортът в сравнение с външната търговия изостава много.

Необходими са грижи за чувствително увеличаване на вагонния парк. В плана е предвидено да се увеличи вагонният парк, но това не е достатъчно — както за нуждите на нашата външна търговия, така също и за вътрешния транспорт. Най-голяма и остра нужда от вагони се явява при кампанията по износа на пресните плодове и зеленчуци и преработените такива. От 20 септември до 20 октомври т. г. беше спрян износът на всякакви стоки с транзитни вагони, за да може да се осигурят вагони за пресните плодове и зеленчуци и въпреки това задоволяването с вагони не се извърши нормално.

Няколко думи за морските пристанища. Както е известно, от една или от две години ние станахме морска държава, понеже притежаваме над 100 000 тона кораби. Похвални са усилията — не може да се отрече това — на партията и правителството за засилване на морския ни транспорт. Доколкото ми е известно, напоследък се внесоха два големи кораба от чужбина. Вносът и износът по море извънредно много се разрасна и увеличи. Пропускателната възможност на пристанищата Бургас и Варна е много малка. Това може да се потвърди и от другаря Райчо Димов, доскорошен докер-първенец, а сега диспечер в Бургаското пристанище — колега, народен представител. Кейовите места са недостатъчни. Пристанищата са плитки, поради което не могат да акустират големи кораби. Както ви е известно, тези пристанища са строени през времето на фаталния и престъпен за българския народ цар Фердинанд. Правят се допълнителни разходи, когато се фрахтоват големи кораби. Много кораби влизат в контрасталии, т. е. денгуба, преди още да са акустирали, докато чакат на мястото на разтоварване.

Пристанищата нямат достатъчно складове и механизация. Належащо е — това е една по-близка задача — разширяването на пристанищата, на кейовите места, снабдяването им с кейове и тилова механизация (крановете), коловозно развитие и пр. и пр.

Когато се говори за нуждата от складове при пристанищата, трябва да се подчертае, че такива депозитни складове са необходими и за експортни стоки, които се товарят от заводите и фабриките, както и от мините. В тях ще се оставят на правилно съхраняване стоките, предназначени предимно за износ.

Народното стопанство понася големи загуби от липсата на подходящи складове и особено за продукцията на консервната, химическата и другите индустрии.

Хладилният вагонен парк не е достатъчен. Ние сега разполагаме само с 600—700 хладилни вагона. Производителите на праскови, ягоди и кайсии, на ранни и късни зеленчуци произвеждат плодовете и зеленчуците, изпълняват плановете си, но поради липса на транспорт не могат да ги изнасят своевременно.

Трябва да се осигури внос на още хладилни камиони, с които ще се гарантира износът на пресни и замразени плодове и зеленчуци, на месо и заклани птици.

Голяма икономия ще реализира държавата, ако се осигури износът на вината със собствени автоцистерни и железопътни цистерни. Така ще се направи икономия и на дефицитния дървен материал. Трябва да ви съобщя, че предприятията, които изнасят вина, са заплатили досега

около 120 000 валутни лева за цистерни, които вземат от 2—3 фирми от капиталистическите страни.

Искам да кажа няколко думи по амбалажа и по външнотърговската пропаганда и реклама.

Амбалажът, опаковката, това е слабо място на нашата търговия. А по рекламата ние въобще сме слаби. Така дословно се изрази др. Тодор Живков пред кореспондента на в. „Ню Йорк Таймс“ г-н Харисън Солсбъри на 11. X. 1960 г. в Българското постоянно представителство при Организацията на обединените нации в Ню Йорк.

За съжаление ние все още сме там, където бяхме преди три години, без да сме направили значителна крачка напред.

Амбалажът е един от първостепенните основни въпроси на нашия износ. Амбалажът на стоката не служи само за нейното запазване. Същевременно той е действена реклама, която предлага и продава стоката.

Много наши стоки имат лош по форма амбалаж и неугледни етикети.

Грижата за хубавия, лек, практичен, привлекателен и икономичен амбалаж и опаковка трябва да върви успоредно с усилията, които се полагат за производството на повече и по-качествени стоки на пазара и за експорт в чужбина. На нашите художници-приложници предстои да разработят оригинални и красиви амбалажи и етикети, които да удовлетворяват не толкова техния вкус и техните художествени виждания, а да могат да се възприемат лесно от консуматора и да допринасят да станат търсени от него съответните стоки.

През април т. г. външнотърговското предприятие Булгарконсерв уреди една изложба от проекти за етикети за консерви от българско и чуждестранно производство, но нашите етикети просто бяха слаби и не изтъкваха съдържанието на прекрасните плодове, които бяха консервирани в самите буркани.

Във връзка с амбалажа се налага да се ускори организирането на производството на оwoцелови табла за яйца, защото се изразходва ценна валута, а имаме суровина — отпадъчна дървесина. Нужно е да се внесат съответните машини за целта.

Също така трябва да се ускори завършването и пускането в експлоатация на завода за велпане на гара Искър. Велпапетото ще замени много амбалаж.

Външнотърговската реклама и пропаганда у нас също е още на ниско равнище. Тя все се провежда инцидентно, разпокъсано и с много бедни изразни средства — както по текст, така и по художествени изразни средства. Поради това нашата външнотърговска реклама и пропаганда се губи

между онези на конкуренцията и не дава необходимия ефект.

Съюзът на българските журналисти трябва да поеме инициативата за създаване на специалисти в областта на външнотърговската пропаганда, а Съюзът на художниците в България не бива все още да стои настрана, а трябва да съдействува за създаване на художници-специалисти по рекламното оформяне.

Някои препоръки по външната търговия.

С оглед на новия начин на финансиране на външнотърговските предприятия аз смятам, че много от слабостите и недъзите ще се премахнат, защото търговските предприятия ще търсят и ще трябва да изнасят само стоки, които имат голяма рентабилност. Не бива да правим износ, когато той е нерентабилен. Ние не трябва да се насочваме към износ на артикули, от които губим и които искаме на всяка цена да изнасяме. Един факт. Вече от няколко години насам се изнасят като десертни гроздето памид и димят, а те са винени сортове. Защо трябва да се изнасят като десертни, когато не са. Знаете кои са десертните грозда за износ — българ, афузали и пр. А сортовете памид и димят се изнасят само за да могат ръководителите на предприятията да изпълнят плановите за износа.

Както ви е известно, трябва да се насърчава износът на ягоди, грозде, праскови, кайсии, ябълки. Това са важни експортни артикули. След това трябва да се изнасят сливи и особено кюстендилските, трябва да се изнася и касисът — черното френско грозде, което е един прекрасен плод, който се рентира много добре. То се изнася във формата на сок. Също така трябва да се изнасят конфитюри, сладка, пулпове и др.

Трябва да се обърне внимание на износа на орехите и на лещниците. За орехите говори тази сутрин др. Боян Георгиев. Той каза, че ореховата култура у нас се унищожава. А орехите са един много ценен артикул, който в миналото имаше и винаги можеше да намери голям пазар.

Що се отнася до лещниците, за тях не трябва много грижи. Трябва обаче да се подбират едрите, анадолските лещници, които също могат да бъдат предмет на износ.

Трябва да се разшири и увеличи и износът на гъби. Съвсем недостатъчно се използват възможностите за културно производство на гъби. А сега стоят и пустеят редица пещери, минни галерии и др., удобни за производство на гъби. Неизползувани стоят и хилядите селски обори и изби, в които могат да се произвеждат хиляди тонове гъби.

Един голям проблем е въпросът за производството и износа на мебели, който напоследък търпи сериозна критика и чести рекламации. У нас дървесината става все по-дефицитна.

Не ще ли е правилно за в бъдеще производството на мебели да бъде организирано като такова на леки, красиви, изящни и евтини мебели, като се подобри суровината и технологията.

Във връзка с дефицита на дървесината трябва да се констатира, че напоследък възобновяването и засаждането на нови гори върви с увеличени темпове, в увеличени размери. Но не е ли време да се помисли за намиране на нови заместители на дървесината, като същевременно трябва да се засили засаждането на бързорастящи дървесни видове, като канадската топола и др.

Нека кажа няколко думи и за кадрите във външната търговия.

Във външната търговия трябва да се ангажират само добре подготвени теоретически и практически работници, като подрастващите кадри се вербуват само между завършилите висше образование — със специалност външна търговия и знаещи добре чужди езици.

Във външнотърговските ни представителства трябва да работят само служители, минали определен стаж в Министерството на външната търговия и поделенията му, показали необходимите качества като добре подготвени, компетентни, висококвалифицирани хора, но да не са и безперспективни, т. е. да са млади (*оживление*), енергични и да знаят поне един език — езика на страната, в която се изпращат.

Търговските представителства трябва да изпълняват плана по стокообмена съобразно сроковете, залегнали в търговските договори и спогодби, и възнагражденията на служителите да са обвързани с изпълнението на плана.

Отговорните и ръководните постове в министерството и поделенията му да се поверят предимно на отличили се представители в чужбина.

Няколко думи ще кажа и за международния и вътрешен туризъм, понеже се смята като един вид невидим износ.

Самият факт, че от м. юни т. г. у нас се създаде Главно управление по туризма при Министерския съвет, на което са подчинени известните три стопански предприятия — Балкантурист, Родина и Турист — красноречиво говори, че партията и правителството полагат особени грижи за развитието на международния и вътрешния туризъм у нас.

Да ви говоря за грандиозното строителство по нашите морски и планински курорти, по нашите лековити минерални бани считам, че ще бъде излишно. Не се съмнявам, че вие ги познавате и сте се възхищавали от тяхната прелест и красота.

Рядко в такива тесни граници може да бъде разположено толкова изумително разнообразие на природни красоти както в България. Не случайно чужденците, посетили стра-

ната ни, споделят възторжено своите впечатления. Имали сте възможност да четете тези впечатления в нашата и в чуждестранната преса.

Но наред с това нека да бъдем откровени и да констатираме, че още има известни слабости и неуредици в предприятията на Главното управление по туризма, по-специално на Балкантурист.

Затова позволете ми да ги посоча пред вас, като се надяваме, че в близко време същите ще бъдат преодоленни и премахнати.

Туризмът, отдихът и лечението на чужденците у нас изискват условия и предпоставки. Готови ли сме ние да посрещнем чужденци? Познаваме ли начина на живот и изискванията на международните гости, идващи на почивка у нас?

Винаги трябва да имаме предвид, че ние сме в началото на организиране на графика и престоя на чужденци-туристи и на почиващи у нас, че нямаме още създадени и укрепнали традиции в това направление.

Налага се задълбочено и системно проучване на изискванията, навиците и обичаите на посетителите-чужденци от разните държави.

Хотелиерството. Хотелиерството и ресторантьорството не са само занаят. Те са и наука, а бихме казали даже и изкуство. Организацията им у нас засега при Черноморието и във вътрешността на страната е още недостатъчна и остава доста да се желае. Често няма достатъчно вода, чистота и хигиена, а изобилствува невежество, липса на вежливост и на възпитание в обноските на неквалифицирания персонал, който би следвало да се вербува само от изпитани работници от бранша, завършили специалните техникуми.

Липсват също така кранчета в хотелите, скърцат врати, студени са стаите, в тях няма топла вода, неправилно се разместват гостите от стая в стая и т. н.

Аз тук ще се позова на изказването на др. Тодор Живков, първи секретар на Централния комитет на Българската комунистическа партия и председател на Министерския съвет, произнесена в заключителната му реч пред разширения Пленум на Централния комитет на Българската комунистическа партия на 10 август 1961 г. В това свое изказване той направи неприятната констатация, че летовниците по линията на Балкантурист не са били доволни от обслужването по ресторантите и хотелите. Така например по цели часове те чакали да им се сервира обед или вечеря. В тази своя реч др. Тодор Живков отделя доста място за работите на Балкантурист. Това беше през 1961 година. Да се надяваме, че оттогава много от лошите работи и недъзи са премахнати.

По отношение на храната. Храната, която се поднася на чужденците, е обилна, но не винаги е приготвена и съобразена с вкусовите навици и желания на разнообразната клиентела.

Почивката. Какво трябва да разбираме под тази дума от гледна точка на космополитната маса, дошла у нас за туризъм, отдих и лечение?

Често чужденците намират летовищата по Черноморието или зимовищата като Пампорово — „Васил Коларов“, Боровец и др., скучни като санаториуми или манастири.

А почивката на чужденеца трябва да се разнообрази. Почивката на чужденеца твърде често включва редица развлечения. В това трябва да се включват разни спортни състезания, музикални, театрални, балетни, фестивални тържества, модни ревюта на бански костюми, на облекло и пр.. на плажно облекло, както и да се осигурят на чужденците летовници посещения в барове, кабарета, игрални заведения, казина и въобще да се потърсят различни начини, за да може чужденецът да остане доволен от пребиваването си у нас, да намери истински условия за отдих, за развлечение, а да не прави само бани на плажа. Въобще тук се изискват редица неща, които да бъдат съобразени с времето.

По цените. Общото впечатление е, че цените за престоя в хотелите на Балкантурист, включително и храната, са сравнително по-високи, отколкото в чужбина и в съседните нам страни — Югославия и Румъния.

Би трябвало добре да се проучи този въпрос, за да не губим клиентелата още в началото, а да я привлечем.

По транспорта и пътищата. Транспортът по въздуха, по железниците и автобусите трябва да бъде изряден и навременен. Пътищата се нуждаят от подобрение и редовна поддръжка. По главните пътища на туристическия трафик е нужно да се устроят на подходящи места бензиностанции с репаратурен сервиз, мотели с ресторанти, магазини и други съоръжения, съпътстващи нуждите на модерния туризъм.

Трябва също така да се уредят връзки на Табсо с другите летища. Този въпрос е свързан и с работата на Балкантурист. Не трябва да се допуска от Табсо да има закъснения в излитанията и приземяванията. Но въпреки това Табсо си изпълни годишния план още през м. септември.

Трябва да се направят редица улеснения за туристите-чужденци. Трябва да се дават по-евтини и по-бързо визи за групови и единични пътувания и за престои у нас. Гостите на Балкантурист трябва да се ползват с известни привилегии при посещения на концерти, театри, спортни състезания и др.

Рекламата. Разгласата в чужбина за туристическите възможности на нашата страна да продължи планомерно

в афиши, вестници, списания, брошури, кинопрегледы и нарочни филми, но да се съобразяват с възможностите ни да приемем достойно канените от разните страни гости.

По валутната политика. Привличането на чужденци у нас по туризъм, почивка, фестивали, спортни състезания, конференции, конгреси, панаири и др. представлява валутен интерес. На носителите на свободни валути трябва да се определи достатъчна премия, с която да ги привлечем и ги задържим по-дълго у нас.

По познаване условията на конкуренцията. За да ръководим правилно и успешно чуждестранния туризъм у нас, трябва да следим условията за подобен туризъм и почивка в чужбина, на сходни с нашите природни условия страни и да се съобразяваме с тях, за да не изпаднем в неудачи и изненади.

Отечеството ни има големи възможности за международен туризъм и за отдых, но трябва планоно и системно и без залитане постепенно да изградим поетото от Балкан-турист дело.

В заключение, другарки и другари народни представители, аз ви благодаря за вниманието, с което ме изслушахте, и заявявам, че ще се чувствавам доволен като българин и патриот, ако моите бележки се имат предвид от съответните отговорни ръководители, за да можем чрез тези два важни сектора на нашия стопански живот — външната търговия и Главното управление по туризма при Министерския съвет — още по-достойно да представим нашата родина пред очите на чужденците, пред външния свят.

Аз одобрявам проектите за държавния народностопански план и за бюджета на Народна република България за 1964 г. заедно с направените допълнения и изменения от Комисията по народностопанския план и защото те изразяват основните тенденции на социалистическото развитие на страната и правилната политика на партията и правителството, и предлагам единодушно да гласуваме за утвърждаване на тези законопроекты. *(Ръкопляскания)*

Председателствуващ д-р Пенчо Костурков: Има думата първият зам.-председател на Министерския съвет д-р. Живко Живков.

Първи зам.-председател на Министерския съвет Живко Живков: *(От трибуната)* Другарки и другари народни представители! Народното събрание разглежда проектите на държавния народностопански план и на държавния бюджет за 1964 г., разработени на основата на историческите решения на Осмия конгрес на Българската комунистическа партия.

Под знака на изпълнението на решенията на Осмия конгрес на партията измина 1963 г. Беше направена нова

твърда и решителна крачка по пътя на генералната перспектива. Изминато бе едно стъпало по стълбицата, която ни води към изграждането на развито социалистическо общество, към подстъпите на комунизма.

Сега, когато отчитаме изпълнението на плана и бюджета за 1963 г., с още по-голяма яснота се виждат големите завоевания, които постигна нашият народ за една година. Уверено може да се каже, че от цялото досегашно наше социалистическо двадесетилетие 1963 г. е година на най-високи постижения в развитието на производителните сили на страната.

Всички данни показват, че държавният народностопански план за 1963 г. се изпълнява задоволително. В сравнение с предшестващата година нашата промишленост се очаква да постигне прираст 9,9 на сто. Селското стопанство въпреки тежката зима и засушливо лято увеличава продукцията си с 4,6 на сто. Стокооборотът на дребно ще се преизпълни, като се очертава прираст 9,2 на сто. Расте външнотърговският стокообмен с 5,4 на сто и т. н.

В резултат на успешното изпълнение на държавния народностопански план за 1963 година само прирастът на националния доход спрямо 1962 година възлиза на крупната сума 460 милиона лева. Или с други думи, прирастът на националния доход само за една година — 1963, надвишава постигнатия прираст на националния доход през три последователни години — 1952, 1953 и 1954, който общо за тези три години се равнява на около 437 милиона лева по сравними цени.

Особено забележителни са постиженията през 1963 година в областта на въвеждането в действие на основни производствени фондове.

Няма година от 9 септември 1944 г. досега, през която да са влезли в строя толкова много нови заводи и други индустриални обекти. Достатъчно е само да споменем, че обемът на капиталните вложения за 1963 година възлиза на около 1,6 милиарда лева — внушителна сума, която надвишава обема на капиталните вложения, усвоени през цялата първа петилетка, за да се види както размахът на социалистическото строителство, така и изключителната изгода от концентрацията на средствата върху решаващите обекти. През 1963 година даде чугун първата доменна пещ на МК Кремиковци; коксо-химическата фабрика произведе първия български кокс; с откриването на първия етап на Азототоровия завод — Стара Загора, се удвоиха възможностите за производство на азотни торове. Открит бе природен газ при с. Чирен, бликна нефт от сонди Р—2 и Р—3 в полята на Долни Дъбник. Довърши се и започна да работи Нефтопреработвателният завод — Бургас, който наред с производството на петролни продукти става и основа на хими-

ческата ни промишленост — един от най-перспективните отрасли на нашата индустрия. През 1963 година бяха изградени и влязоха в действие енергетични мощности за над 380 000 киловата. С новите около 1 800 000 декара поливни площи, които влизат в строя до края на тази година, общият брой на поливните площи надхвърля 9 000 000 декара. Това е солидна база за развитието на наше съвременно социалистическо земеделие.

През 1963 година се разрасна още повече плодотворната ни дружба и сътрудничество със Съветския съюз и другите братски страни в международното социалистическо разделение на труда. Специализацията и кооперирането в голям брой перспективни за нашата страна производства, създаването на международна банка за икономическо сътрудничество и редицата други мероприятия на СИВ имат огромно значение за успешното развитие на нашата икономика.

През 1963 година ние преодолявахме и някои известни за всички ни трудности. Затрудненията в нашата икономика бяха създадени най-вече от миналата тежка зима. Тя нанесе сериозни щети на стопанството, но въпреки това не се отиде към коригиране на народностопанския план. Трябва тук, в Народното събрание, да се кажат най-топли думи на благодарност към нашата работническа класа и всички трудещи се от градове и села, които намериха сили в себе си да превъзмогнат ударите на тежката зима, да преодолеят трудностите, да догонят изоставането и да изпълнят и преизпълнят плана. *(Ръкопляскания)*

Трудности ние имаме и по транспорта, и в селското стопанство, по снабдяването на населението с отделни стоки. В голямата битка за развитие на социалистическото производство обаче тези трудности се ограничават и преодоляват, което свидетелствува за силата и възможностите на нашето социалистическо общество.

В списъка на героичните трудови дела на нашия народ през 1963 година могат да се изброят още много забележителни постижения. Те са най-яркото доказателство за жизнеността на решенията на Осмия конгрес на БКП, за правилното ръководство на Централния комитет на партията, за възходящото развитие на страната по начертания от конгреса път.

Другарки и другари! С проекта на държавния народностопански план и с проекта на държавния бюджет за 1964 година неотклонно се следва линията да се концентрират материалните и трудовите ресурси на страната, за да се направи втора решителна крачка, да се измине второто стъпало по пътя, начертан от Осмия конгрес на партията. Набелязаните показатели в проектоплана и проектобюджета съответствуват на директивите на Осмия конгрес на партията. Те са конкретен

израз на онази част от генералната перспектива, която трябва да бъде реализирана през 1964 година и да послужи като основа за по-нататъшното икономическо и културно развитие на страната.

Цифрите за основните показатели и темповете, които се предвиждат в проектоплана и проектобюджета, бяха докладвани подробно от другарите Апостол Пашев и Димитър Попов. Аз няма да ги повтарям. Искam още веднъж да подчертая само главното, основното, което характеризира тези показатели.

Няма съмнение, че изпълнението на плана за 1964 година ще тласне нашата икономика още по-напред, ще бъде нова голяма крачка в борбата за изграждането на материално-техническата база на социализма. Съвкупният обществен продукт се предвижда по проекта да нарасне с 6,2 на сто, националният доход — с 6,5 на сто, основните фондове — с 8,6 на сто. Това са показатели, зад които се крие значителен количествен и качествен растеж на цялата наша икономика.

Съвкупният обществен продукт в края на 1964 година ще нарасне на около 13,5 милиарда лева, националният доход ще възлезе на около 6 милиарда лева. Основните фондове по първоначална стойност ще достигнат над 17 милиарда лева, като делът на производствените основни фондове ще се увеличи от 52,3 на сто за настоящата година на 54,2 на сто за 1964 година.

За големия растеж на материално-техническата база, който ще се постигне през 1964 година в сравнение с 1963 година, нагледно свидетелствуват и данните за фондовъоръжеността и електровъоръжеността на труда. Фондовъоръжеността на един работещ в отраслите на материалното производство се увеличава от 2153 лева на 2417 лева, а електровъоръжеността — от 1727 квтч на 2147 квтч. Това е сигурна гаранция както за достигане на набелязания в проектоплана обем на производството, така и за предвидения растеж на производителността на труда и за по-нататъшното снижаване на себестойността на продукцията.

В съответствие с развитието на производителните сили растат и доходите на населението. Предвижда се през 1964 година реалните доходи на глава от населението да нараснат от 533 лева за 1963 година на 559 лева. С проектоплана се обезпечават и необходимите стокови фондове, отговарящи на нарастващите покупателни възможности на населението.

Всичко това показва, че в изпълнение на указанията на Централния комитет на партията и лично на др. Тодор Живков при изготвянето на проектоплана и проектобюджета за 1964 година бяха положени сериозни усилия да се постигнат най-правилни пропорции, да се състави реален план

с взаимно обвързани показатели, план, в който намират конкретен израз темповете за развитие на нашата икономика, начертани в генералната перспектива.

Една от основните черти на проектоплана, характеризираща неговата реалност, е изменението в съотношението между дела на натрупванията и дела на потреблението. За 1964 година се предвижда известно намаление на относителния дял на натрупванията, като се планира той да бъде 23,4 на сто, а делът на потреблението се завишава на 76,6 на сто. Това съотношение е израз на необходимостта за разширяване на производството на стоки за народно потребление, за по-пълно задоволяване потребностите на населението, за разкриване на нови източници за натрупване.

Предвиденото съотношение между натрупванията и потреблението обаче не означава намаление на темповете на нашата социалистическа индустриализация. Обратно, то дава възможност за по-ефективно използване на капиталовложенията, което от своя страна гарантира необходимите темпове за развитие на тежката промишленост, създава реална основа за по-съразмерно развитие на всички отрасли на народното стопанство.

Известно задържане през 1964 година на фонд натрупване се предвижда главно за сметка на някои слабоефективни извънлимитни капиталовложения. Обемът на лимитните капиталовложения се запазва на нивото на 1963 година, като заедно с това се създават условия за много по-ефективното им и целесъобразно използване. Указанията на др. Тодор Живков за такава структура и концентрация на капиталните вложения, която ще доведе до увеличаване броя на пусковите обекти, до по-бързо влизане в строя на най-важните за народното стопанство предприятия, намира реален израз в разработките на проектоплана. Разпиляването на капиталните вложения, едновременното строителство на голям брой обекти, забавящо темповете на строителството, което беше характерно за някои от миналите години, сега в значителна степен се преодолява.

Достатъчно е да се отбележи, че общият брой на обектите по проектоплана за 1964 година се намалява с над 850 в сравнение с 1963 година, като едновременно с това основните производствени фондове ще се увеличат с около 1 милиард лева. Основната част от капиталните вложения се насочват главно към по-нататъшно разширяване на нашата енергетична база — около 95 милиона лева, за топливната промишленост — около 103 милиона лева, за черната металургия — над 100 милиона лева, за цветната металургия — около 60 млн. лева, за машиностроенето — около 65 милиона лева и т. н. Това ще бъде голяма крачка в развитието на производителните сили, която ще се осъще-

стви главно в резултат на концентрацията и подобряването на структурата на капиталните вложения.

Въпросът за повишаване ефективността от капиталните вложения е централен въпрос на нашата икономика. Решаването на този въпрос налага още при проучването и проектирането да се разработват проекти на съвременно равнище, с високи технически и икономически показатели, при най-широко използване на световните постижения на техническия прогрес. Освен това ефективността трябва да се търси в насочване на капиталните вложения предимно на обекти, които осигуряват бързо откупуване на вложените средства, висока производителност и качествена продукция, отговаряща на изискванията на вътрешния и международния пазар. Наред с това ефективността изисква ускоряване на строително-монтажните работи, своевременно осигуряване на необходимите проектометри документи, съсредоточаване на материалите, строителната техника и хората за бързо строителство и въвеждане в действие на обектите. Трябва да се преустанови практиката на неоправдано протакане строителството на някои заводи до три, пет и повече години, да се замразяват средства, без да дават никакъв ефект.

По въпросите за повишаване на икономическата ефективност на капиталните вложения съвършено правилно беше отделено значително място в изложенията на другарите Апостол Пашев и Димитър Попов. Действително с проектоплана намират по-пълно разрешение както въпросите за концентрация на капиталните вложения, така и за ускоряване въвеждането в действие на строителните обекти. Това са положителни страни на проекта.

Наред с това разработване в последно време доклади за икономическата ефективност на капиталните вложения в някои отрасли на народното стопанство показва колко е изостанала работата в отделни комитети и ведомства в подбора на строителството на ония обекти, които могат да осигурят максимални резултати за народното стопанство.

Създаде се е в някои ведомства и окръзи практика да се иска непрекъснато увеличение на капиталните вложения, вместо да се търси най-висока ефективност от предоставените им средства. Данните показват, че при възможни най-различни по ефективност решения не винаги се подбира най-изгодното.

Да вземем например въпроса за преработката на отпадъчната дървесина. Напълно оправдана е загрижеността на Комитета по горите и горската промишленост да се приведе сечта в съответствие с прираста на горите, да се намерят заместители на дървесината, да се преработват дървесните отпадъци във високоефективни фазерни и люспести плоскости, велпапе и др. Напълно оправдан е стремежът да се из-

ползват техническите постижения в тази област, да се построят в страната съответни предприятия. Ръководството на бившия Комитет по промишлеността обаче, без да е проверило на място технико-икономическите показатели на предлаганото оборудване, само по проспекти е поръчало и доставило оборудване за пет малки предприятия за дървесни плоскости. Предприятията са построени, изразходвани са около 1,5 милиона лева, но от м. септември 1962 година досега е произведено нищожно количество и при това напълно негодна продукция поради конструктивни дефекти в машините.

Подобно е положението и със Завода за пренапрегнати тръби в Русе и с някои други предприятия.

Всичко това налага да се задълбочи икономическата работа на ведомствата, на проектантските организации, на научноизследователските и проектоконструкторските институти, на всички стопански органи.

Втората характерна черта на проектоплана е, че като се спазва преимущественото развитие на тежката промишленост, се осигурява известно увеличение на относителния дял на леката и хранителната промишленост. Ние изграждаме и ще продължаваме да изграждаме нашата металургия, енергетиката, добивната промишленост, машиностроенето, химията и другите отрасли на тежката промишленост.

Производството на средства за производство през 1964 година ще възлезе на повече от 3,7 милиарда лева и ще нарасне в сравнение с 1963 година с 12,5 на сто. Относителният дял на тежката промишленост ще се увеличи от 49,5 на сто за 1963 година на 51,3 на сто за 1964 година. Подобрява се енергийният и топливният баланс на страната, значително расте производството на черната металургия и машиностроенето.

И през 1964 година се отдава голямо внимание на развитието на енергетиката, като ще влязат в строя 366 000 киловата нови енергийни мощности и ще се произведе към 9 милиарда киловатчаса електроенергия; добивът на въглища се увеличава на повече от 25,6 милиона тона, или с около 16 на сто. През 1964 година Народна република България ще произведе 550 000 тона чугун, 540 000 тона стомана, 413 000 тона прокат. Продукцията на нашето машиностроене и металообработване ще достигне внушителната цифра 1 056 000 000 лева.

Искам да се спра с няколко думи на химическата промишленост, която заема особено важно място в нашата икономика. Това е основен отрасъл, с изграждането на който се създават условия за ускорено развитие на всички други стопански отрасли. Опитът на всички страни, включително и нашият опит показва, че химическата промишленост е

един от най-рентабилните отрасли и с най-голяма ефективност на капиталните вложения. Изчислено е, че средствата за строителството на химически заводи и предприятия у нас се възстановяват за не повече от 1 до 3 години.

На дадения етап с развитието на химическата промишленост у нас е свързано успешното разрешаване на много икономически проблеми. Ние сме принудени да внасяме големи количества памук, изкуствени влакна и редица други текстилни суровини, а това затруднява външноплатежния ни баланс. Затруднява се и селското стопанство, защото не сме решили още проблемите на неговата химизация. Как можем да решим тези въпроси? — Само с ускореното развитие на химическата промишленост. Затова Централният комитет на партията и правителството ѝ отделят голямо внимание в съответствие с решенията на Осмия конгрес на партията.

Досега са изградени три крупни предприятия на неорганичния синтез — Химическият комбинат в Димитровград, Азотноторовият завод в Стара Загора и Содовият завод в с. Река Девня. В перспектива ще продължи строителството на предприятия на неорганичния синтез.

С пускането в експлоатация на Нефто-химическия комбинат в Бургас и неговото по-нататъшно разширение и с въвеждането в действие на коксо-химическия завод към Металургичния комбинат в Кремиковци ще се създадат условия за бързо развитие на производството на органичния синтез. На базата на тези два завода и на новооткритите залежи за земен газ в с. Чирен — Врачанско, ние имаме пълната икономическа изгода да ускорим строителството на предприятията за органичния синтез. Затова в следващите няколко години се предвижда да започне изграждането на мощности за синтетичен каучук, бензол, фенол, ацетон, етилен, дихлоретан, етилендиамин, полиетилен, полиамидни влакна, полиестерни влакна, различни видове пластмаси, смоли, синтетични перилни вещества. Създават се условия за бързо развитие на производството на химически торове, на препарати за растителна защита, на анилинови бои, на фармацевтични препарати и за десетки други производства за задоволяване нуждите на страната и за износ.

Налице са всички условия в близките години продукцията на химическата промишленост да навлезе дълбоко в икономиката на страната — в селското стопанство, в строителството, в текстилната промишленост, в обувната и кожарската промишленост, в мебелната промишленост, в машиностроенето, и да стане един от най-мощните фактори за социалистическото изграждане на нашата страна, за по-нататъшното повишаване жизненото равнище на трудещите се.

Заедно с преимущественото развитие на отраслите на тежката промишленост значително се подобрява и производството на предмети за потребление. Това е напълно

правилно. Жизненото равнище на нашия народ непрекъснато расте. В строго съответствие с растежа на онази част от националния доход, която отива у населението, трябва да се увеличават и стоковите фондове.

За да се осигури производството на необходимите стоки за населението, да се разшири и подобри асортиментът и качеството на стоките, капиталните вложения в хранително-вкусовата промишленост се увеличават от 16 млн. лева през 1963 година на повече от 30 млн. лева за 1964 година, или почти се удвояват. Увеличават се и средствата за капитално строителство в текстилната промишленост — от 26 млн. лева на 34 млн. лева.

С предвидените капиталовложения за хранителната и леката промишленост ще бъдат построени и реконструирани редица млекопреработващи и консервни предприятия, месокомбинати, винарски изби, пивоварни фабрики, хладилници, заводи за стъклен амбалаж, за фаянсови плочки и др. Ще се осигури съвременно оборудване на голям брой тъкачни и трикотажни предприятия и др.

Всичко това ще спомогне за още по-пълно задоволяване нуждите на вътрешния пазар и същевременно ще увеличи възможностите за стокообмен. Така например производството на месни произведения спрямо 1963 г. ще нарасне с 12,2 на сто, на зеленчукови консерви с 18,4 на сто, на някои видове плодови консерви с около 33 на сто, на ориза — с 18 на сто, на растителните масла — с 10,1 на сто, на сапуна — с 20 на сто и т. н.

Наред с това трябва да се подчертае, че влаганите инвестиции в хранителната и леката промишленост са високо ефективни и се откупват за кратки срокове — за две-три години. Поради това те са надежден източник за осигуряване на значителни натрупвания в бюджета.

За осъществяване на набелязания ръст на промишленото производство и на тази основа за осигуряване на необходимите натрупвания за народното стопанство изключително важно значение има решаването на въпроса за рентабилността на всяко предприятие.

Ние не можем да се примиряваме повече с факта, че средно около 20 на сто от предприятията не изпълняват вноските си към бюджета, не осигуряват предвидените натрупвания.

Задържащо влияние върху рентабилността оказват лошото стопанисване и използване на машините, преразходите на суровини и материали и значителният брак, незадоволителната организация на труда.

В редица отрасли крайно незадоволително се използват наличните мощности. По данни на Централното статистическо управление използването на основните машини по време в държавните машиностроителни предприятия

през III тримесечие на 1963 година е било 73,2 на сто и се е влошило спрямо II тримесечие на настоящата година с около 1 пункт. Увеличени са направените престои средно за една машина от 428 на 446 часа. За отделни заводи използването на машините е още по-неблагоприятно.

За деветмесечието на настоящата година се отчитат около 18 милиона лева разходи от брак и други непланируеми разходи, което представлява 1,1 на сто от заводската себестойност.

През м. октомври т. г. около една четвърт от промишлените предприятия не изпълниха плановете си за производителността на труда.

Тези данни показват, че борбата за рентабилност на всяко предприятие трябва да бъде първостепенно задължение за всички държавни и стопански ръководители.

Поставената от Централния комитет на партията и от др. Тодор Живков задача за намаляване на плановите загуби, за преминаване на всяко предприятие на самоиздръжка даде добри резултати през изтеклата година. Работата в това направление трябва да продължи с пълна сила и през 1964 г.

Трета характерна черта на проектоплана е предвиждането на реален, осъществим ръст в развитието на селското стопанство и повишаването на относителния дял от селскостопанската продукция, която остава за разпределение между кооператорите.

Безспорен факт е, че нашето селско стопанство през годините на народната власт постигна значителни успехи. При база 100 средно за периода 1932—1938 година индексът на общата продукция от селското стопанство през 1957 година е 142,6, а през 1962 година — 170,6. През периода 1957—1962 година продукцията от почти всички селскостопански култури и отрасли на животновъдството надхвърли значително производството, достигнато през периода 1951—1956 година.

Проектопланът за 1964 година предвижда ръст на селскостопанската продукция 8,6 на сто, в това число продукцията от животновъдството нараства с 3,9 на сто.

За по-нататъшното развитие на селскостопанското производство с проектоплана се предвижда да се инвестират през 1964 година в селското стопанство общо над 380 милиона лева, от които 190 милиона лева средства от бюджета и кредити от държавата. Или капиталовложенията за селското стопанство представляват около 25 на сто от общите капиталовложения на страната.

Нужно е обаче да се отбележи, че и през 1964 година в областта на селското стопанство предстои да се решават сериозни и трудни задачи. На първо място трябва да се ре-

шава големият въпрос за увеличаване зърнено-фуражното производство. Известно е, че въпреки абсолютното увеличение на фуражното производство, все още не е преодоляно напълно несъответствието между произвеждания фураж и броя на селскостопанските животни. В резултат както на това, така и на нерационалното използване на фуражите се получава по-малко и при това по-скъпа животинска продукция, отколкото би могло да се получи от наличния брой селскостопански животни.

Решаването на този въпрос остава една от най-главните задачи в областта на селското стопанство за 1964 година. Поради сушата през тази година производството на зърнен фураж е недостатъчно, особено в някои окръзи като Плевенски, Михайловградски, Врачански и др. Затова още сега трябва да се вземат необходимите мерки за най-пестеливо и рационално използване на наличния фураж.

Кои са пътищата за преодоляване на трудностите в селското стопанство?

В хода на обсъждането на проектоплана от отделни другари се изказаха предложения за намаляване на площите за техническите култури, зеленчуците и овощията. Ако това се приемеше, на практика то би означавало да се върнем назад, да се лишим от постигнатото в областта на интензификацията на нашето селско стопанство и да произведем по-малко продукция, да нарушим балансите за снабдяване на населението и за обезпечаване на промишлеността със суровини, да поставим на сериозни изпитания нашите международни задължения и платежния баланс на страната.

Народна република България трябва да се гордее със завоеванията, които е постигнала в областта на производството на плодове, зеленчуци и технически култури. Производството на ориенталски тютюн от 41 142 тона през 1939 година е нараснало на 98 333 тона през 1962 година. Вън от това са произведени над 7000 тона тютюн „Вирджиния“. Производството на захарно цвекло е нараснало съответно от 234 400 тона на 1 122 000 тона, на слънчоглед — от 170 993 тона на 356 895 тона, на ябълки — от 75 960 тона на 350 612 тона, на праскови — от 32 411 тона на 47 736 тона, на грозде — от 659 000 тона на 1 053 197 тона. Развитието на тези и някои други култури е един от главните източници за ръста на благосъстоянието на нашите селяни-кооператори. При тяхното производство кооператорите получават неколкостранно по-големи доходи от декар, отколкото от екстензивните култури. Това е голямо народно богатство, което оказва благотворно влияние и на цялата наша икономика.

Решаването на въпроса за фуража не трябва да се търси за сметка на намаляване производството на интензивни култури. Този път е неправилен, той ще ни доведе не до преодоляване, а до задълбочаване на трудностите в селското

стопанство. Друг е въпросът за временно ограничаване ръста на площите за тези култури и за по-пълното използване на наличните площи.

Ние всички разбираме, че трябва да се реши фуражният проблем. Затова с проектоплана за 1964 година се предвижда увеличение на площите за фуражни култури с 600 000 декара в сравнение с очакваното изпълнение за 1963 година. Вземат се мерки за подобряване структурата на произвежданите фуражи, за по-рационалното им използване.

Ние считаме, че в ръцете на партията и правителството, в ръцете на народа, на нашите ТКЗС, ДЗС има надеждни и сигурни лостове за преодоляване на някои временни трудности в селското стопанство, без да се връщаме назад, в интерес на по-нататъшното развитие на цялата наша икономика.

На първо място — това е пълното и правилно използване на поливните площи. През 1964 година за мелиоративно строителство се предвиждат 76 млн. лв., от които 58 млн. лв. средства от държавата, а останалите от ТКЗС, и поливните площи ще нараснат до края на годината на 9 760 000 декара, или ще представляват 20 на сто от цялата обработваема площ. Ние разполагаме и с голям брой напоятелна и дъждовална техника, която ще се увеличава още повече. Това е огромен резерв, при правилното използване на който още през 1964 година можем да постигнем значително увеличение на селскостопанската продукция и особено на царевичата.

Поучителен в това отношение е опитът от 1963 година. Окръзите, които съумяха да използват правилно наличните напоятелни системи и съоръжения, получиха значително по-високи средни добиви. Кооперативните стопанства в Пазарджишки окръг получиха по 394 кг царевично зърно от декар, в Търновски окръг по 378 кг, в Пловдивски — по 367 кг, в Русенски — по 362 кг от декар срещу средно за страната 281 кг. Ония ТКЗС в страната, които правилно поливаха царевичата, получиха по 500 — 700 и повече кг зърно от декар.

Опитът на тези стопанства показва, че използването на поливните площи съобразно агротехническите изисквания може да доведе до значително увеличаване на производството на зърно от фуражните култури. Напълно реално е да се постави задачата за получаване още през 1964 година в цялата страна, във всички окръзи, във всички ТКЗС и ДЗС най-малко по 500 кг царевича от всеки декар напоявана площ.

Друг лост за решаване на зърнения и фуражния проблем са изкуствените торове. В проектоплана за 1964 година количеството на минералните торове на декар в натура нара-

ства от 16,2 кг през 1963 година на 21 кг. След влизането в експлоатация на Азотноторовия завод в Стара Загора общото количество на азотните торове се увеличава от 320 000 тона очаквано изпълнение през 1963 година на 576 400 тона за 1964 година, а производството на фосфорни торове ще възлезе на около 460 000 т. Тези количества не са малко, те могат да задоволят значителна част от нуждите. Необходимо е обаче наличните торове да се използват най-разумно, при пълно спазване на установените агротехнически срокове и правила.

Отчитайки голямото значение на изкуствените торове за увеличаване на селскостопанската продукция, партията и правителството отделят голямо внимание за химизацията в селското стопанство. Благоприятни възможности за това ни дава откриването на природен газ край с. Чирен, Врачанско, на основата на който бързо и евтино може да се изгради завод за производство на карбамид, от голямо значение за селското стопанство.

Важен лост за решаване на селскостопанските проблеми е развитието на фуражната промишленост.

Какво е положението сега? Въпреки че не ни достига фураж, поради неправилно, едностранчиво хранене за единица животинска продукция у нас се изразходва повече фураж, отколкото е необходимо по нормите за пълноценно хранене. За производството на един килограм свинско месо средно за ТКЗС в страната се изразходват около 8 кръмни единици вместо 5 — 5,5. По мнението на нашите специалисти, поради едностранчиво и непълноценно хранене у нас се изразходват около 20 на сто повече фуражи за получаване на единица животинска продукция.

С оглед да се осигури най-ефективно използване на фуражите, правителството взе мерки за бързо развитие на фуражната промишленост. Освен изградените досега 11 завода за фуражни смеси с общ годишен капацитет около 600 000 тона, ТКЗС и промкомбинатите построиха 45 цеха с общ капацитет 370 000 тона. Изграждат се два завода за фуражни дрожди с годишен капацитет 28 000 тона сухи дрожди. В подготовка е изграждането на още 3 такива завода. Построен е завод за антибиотици „Биовит—40“ в Пещера с годишен капацитет 400 тона. През 1964 и през 1965 година ще се изградят 5 модерни завода за белтъчно-биоконцентратни смеси с капацитет около 360 000 тона. Още през 1964 година ще бъдат доставени 32 сушилни за сушене на люцерна и приготвяване на сено брашно.

Механизацията на селското стопанство е друг важен лост за увеличаване на селскостопанската продукция. С плана за 1964 година се предвижда обемът на механизирани селскостопански работи да достигне 322 милиона декара мека оран, което е с 21,1 на сто повече в сравнение с 12 Стенографски дневници

1962 година и с 8,4 на сто повече от очакваното изпълнение за 1963 година. Основните видове селскостопански работи в ТКЗС ще бъдат механизирани през 1964 година, както следва: оран общо — 96,3 на сто, сеитба общо — 92,9 на сто, жътва на зърнени култури — 88,7 на сто, междуредова обработка — 75,5 на сто, прибиране на слънчогледа — 74,9 на сто, прибиране на царевичата — 27,5 на сто, коситба — 50,9 на сто и др.

За изпълнение на този обем механизирани работи в плана за 1964 година се предвиждат 64 милиона лева за доставка на машини и съоръжения за селското стопанство. Ще се доставят над 7300 нови трактора, с което броят на тракторите ще нарасне на 59 543 (приведени към 15 к. с.), около 2700 тракторни култиватора, с което броят им ще достигне 26 515, над 3200 тракторни плуга, или броят им ще достигне 35 735. През 1964 година селското стопанство ще разполага с над 7200 зърнокомбайна, с над 1480 кукурузокомбайна, с 2960 силажокомбайна. Ще му бъдат доставени над 1000 нови камиона и около 2900 ремаркета. Ще се увеличи селскостопанската авиация с 3 самолета и 2 въртолета.

Държавата и през следващите години ще увеличава броя на машините в селското стопанство, но тези машини трябва да се използват правилно, да се поддържат и съхраняват добре, за да се постигне необходимият ефект от тях. Извършените проверки от Министерството на селскостопанското производство показват обаче, че машинно-тракторният парк в много ТКЗС е в лошо техническо състояние. Така например в ТКЗС, гр. Пазарджик, от проверените 42 трактора, 34 са намерени в лошо техническо състояние, с неизправни пускови системи и маслени филтри. В ТКЗС, с. Блъсково, Варненско, на 24 трактора до момента на проверката (м. октомври) не е бил направен нито един преглед, въпреки че голяма част от тракторите са били технически неизправни. В ТКЗС, с. Николаево, Русенско, от проверените 15 трактора, 6 редосеялки и 6 силажокомбайна са се оказали в лошо техническо състояние 5 трактора, 3 силажокомбайна и 2 редосеялки.

Досега 536 ТКЗС са закупили около две трети от машинно-тракторния парк на страната и правилното му поддържане и използване е важно условие за увеличаване и поевтиняване на производството.

За развитието на нашето селско стопанство трябва преди всичко да се задвижи такъв важен лост, какъвто е материалната заинтересуваност. Реалните доходи на селяните за периода 1952—1962 година почти се удвоиха. Приблизителните доходи на един зает в производството кооператор средно за страната през 1963 година заедно с доходите от личното стопанство се очертават на повече от 850 лева. За

1964 година техният размер ще надхвърли 900 лв. Както се вижда, създадени са добри условия за повишаване на материалната заинтересуваност в селското стопанство. Необходимо е сега да се свърже заплащането на труда на кооператорите, на всяка бригада, на всяко звено с резултатите от извършваната от тях работа, да се скъса с уравниловката, която има място в практиката на много ТКЗС, да се прилага все по-пълно социалистическият принцип на разпределяне според труда.

Същевременно открити са възможности за увеличаване на доходите от личното стопанство. Партията на два пъти през настоящата година взема решения и дава директиви за развитието на животновъдството в личното стопанство на кооператорите като допълнителен резерв. Ако тези решения се провеждат последователно, с разбиране, още през 1964 година ще се почувствува техният благотворен резултат.

Има още много важни предпоставки за увеличаване на селскостопанската продукция. Това са сортовете семена, спазването на агротехническите изисквания, правилната организация на труда, целесъобразното разпределение и използването на специалистите и пр.

Ние сме дълбоко убедени, че нашите трудещи се селяни-кооператори ще раздвижат всички тези важни лостове и ще решат успешно въпроса и за хлебното зърно, и за фуража, и за животновъдството. Нашият кооперативен строй дава пълна възможност да се използват постиженията на съвременната наука и техника, да се даде простор на научно-техническата революция в областта на селскостопанското производство и на тази основа с наличната земя у нас, която не е малко, да се решат всички назрели проблеми.

Четвърта характерна черта на проектоплана за 1964 година е увеличаването на стоковите фондове и подобряването на тяхната структура.

През 1964 година се предвижда да се продадат на населението в сравнение с тази година в повече: ориз — 5100 тона (19,7 на сто), фасул — 12 700 тона (83 на сто), месни произведения — 5300 тона (13 на сто), риба — 7830 тона (72,8 на сто), яйца 34 500 000 броя (17,3 на сто), зеленчукови консерви — 6000 тона (17,6 на сто), лимони — 2283 тона (81,2 на сто), памучни тъкани — 8 млн. м (8,7 на сто), копринени тъкани — 1 млн. м (16,7 на сто), чорапи 4 млн. чифта (14,3 на сто), електрически перални 10 000 броя (9,5 на сто), електрически хладилници 8000 броя (40 на сто), радиоапарати 27 000 броя (16,9 на сто), телевизори — 28 000 броя (80 на сто), цимент — 139 000 тона (65,9 на сто).

Общо стокооборотът на дребно на глава от населението се увеличава в сравнение с 1963 година от 389 лева на 413 лева, или с 6,2 на сто.

Този ръст на стокооборота се основава както на предвиденото увеличение на промишлената продукция, така и на производството на повече търсени от населението стоки. Расте и производството на селскостопанската продукция.

Както се вижда, с плана за 1964 година се внася значително подобряване в снабдяването на населението. Но изискванията и възможностите на покупателите непрекъснато растат. Това налага през годината да се използват всички резерви за по-нататъшно увеличаване на производството и за подобряване качеството на търсените от населението стоки. Същевременно Министерството на вътрешната търговия, ЦКС и техните органи трябва правилно да разпределят стоковите фондове и решително да подобряват обслужването в търговската мрежа и общественото хранене.

Искам да отбележа още една характерна черта на проектоплана — **усилията за по-нататъшно подобряване на платежния баланс на страната, за по-строго регулиране на вноса и износа.**

Наред с вътрешните усилия за подобряване на платежния баланс, които се изразяват в спазване на правилни пропорции в развитието на икономиката и в системни мерки за развитието на нашия експорт, ние като социалистическа страна се ползуваме от исторически сложилото се предимство, което ни дава наличието на социалистическата стопанска система. Ползуваме се преди всичко от братската и безкористна помощ на Съветския съюз. Основните отрасли в нашата социалистическа икономика се изградиха благодарение на огромната помощ на Съветския съюз, на предоставените ни кредити, комплектни доставки, оборудване, техническа документация и специалисти. Затова пътят на сближаване на икономиката ни с тая на СССР и другите социалистически страни е правилен и надежден път.

Онова, което ние ще реализираме през 1964 година по външнотърговския обмен, в основната си част е стокообмен със Съветския съюз и другите братски социалистически страни.

Главно в резултат на все по-разширяващото се икономическо сътрудничество със страните — членки на СИВ, и преди всичко със Съветския съюз ние успяхме да внесем съществени подобрения и в структурата на нашия стокообмен. Относителният дял на машините и съоръженията в износа нараства в сравнение с 1963 година от 23,2 на сто на 30 на сто, което е голямо постижение за младото машиностроене на Народна република България. Същевременно относителният дял на стоките за широко потребление от целия внос нараства от 10,1 на сто на около 11 на сто, а

относителният дял на продоволствените и промишлени стоки за широко потребление в износа намалява от 49 на сто на 45,3 на сто.

Тази структура на стокообмена се отразява благоприятно на стоковия фонд и обезпечава по-пълно задоволяване потребностите на населението със стоки за широко потребление.

Ние развиваме нашите търговски връзки и с капиталистическите страни на принципите на взаимна изгода, разширяваме икономическите си отношения с новоосвободилите се страни.

Наред с това развитието на нашата икономика, разширяването на нашия стокообмен изискват строго да се регулират вносът и износът в съответствие с нашите възможности, да се подобрява платежният ни баланс. Затова с проектоплана за 1964 година е проведена линия на строг контрол и строга преценка по вноса. Тази линия трябва неотклонно да се провежда. През годината, под лична отговорност на съответния ръководител, трябва да се спазва най-строга дисциплина по вноса, да не се допускат никакви допълнителни валутни разходи и заедно с това да се търсят нови ресурси за износ.

Характеристиката на проектоплана за 1964 година не би била пълна, ако не се кажат няколко думи за **транспорта, който осъществява връзката между производството и потреблението.**

През 1963 година започна техническата реконструкция на нашия железопътен транспорт, която се изразява в заменяване на парната тяга с електрическа и дизелова тяга, внедряване на по-съвършени товарни и пътнически вагони, усилване на железния път, внедряване на автоматиката и механизизиране на товаро-разтоварните работи.

През тази година бяха пуснати в редовна експлоатация електрифицираните жп. линии София—Пловдив и Русе—Горна Оряховица с обща дължина 274 км, работи се по удвояване на железопътните линии София—Мездра и Синдел—Варна и др.

За 1964 година се предвижда по-нататъшно развитие на отделните видове транспорт с оглед да се осигурят набелязаните в проектоплана превози.

Общо за транспорта са определени 90 489 000 лева капитални вложения.

Реконструкцията на жп. транспорт ще продължи и през 1964 г. Ще се електрифицира част от жп. участъка Горна Оряховица—Плевен. Ще се доставят 11 нови дизелови магистрални локомотива с възможност за увеличение и 10 дизелови маневрени локомотива, което означава, че в резултат на досегашната реконструкция над 20 на сто от превозите ще се извършат с електрическа и дизелова тяга. Ще се по-

строят у нас 1520 товарни вагона в двуосно изчисление, от които 510 вагонцистерни, 800 открити вагона и 100 хладилни вагона и ще се доставят от СССР 200 специални 80-тонни вагона за промишлен превоз. Ще се построи гърбична автоматична централизация в гара Подуяне — разпределителна, и релейно-осигурителна инсталация в гарите Ясен, Тулово и Плевен—запад.

Ще продължи разширяването на пристанищата Варна и Бургас и ще се построят 800 метра нови кейови стени.

Бързо се развива и нашият морски транспорт. Сега НР България разполага с 260 000 тона пълна товароподемност на морските кораби. През 1964 година корабният тонаж ще се увеличи с нови 27 000 тона. С това нашата страна все повече се утвърждава като морска държава. Развитието на морския транспорт особено много се налага във връзка с разрастването на нашия външнотърговски стокообмен. От направените изчисления и от практиката е установено, че с навлата, които плащаме за превоз на нашите вносни и износни стоки, за пет-шест години може да се изкупи съответният корабен тонаж. Това показва, че за страната е малко по-изгодно да купува на кредит кораби, отколкото само да плаща навла за чужди кораби за превоз на стоки. Същевременно за нас е изгодно да разширяваме строителството на кораби у нас, тъй като в този случай валутните разходи са по-малки и се влага наш труд.

Мерките за реконструкцията на транспорта ще изиграят извънредно важна роля за развитието на нашата икономика и стокообмен и за преодоляване съществуващите трудности в транспорта. Тези мерки обаче трябва да се съпровождат с изключителни грижи за най-ефективното използване на всички видове транспортни средства, за преодоляване на затрудненията по време на напрегнатите превози, като особено ударение се сложи на подобряване товароразтоварните работи, за цялостно изпълнение на плана по товарооборота и осигуряване всички необходими за народното стопанство превози.

Другарки и другари! Реалността на плана се пренася и в реалността на бюджета. Стабилната икономика, която се изгражда с проектоплана за 1964 година, осигурява и стабилни финанси.

Проектът за държавния бюджет за 1964 година е изграден на реални приходи на основата на трайни източници, преди всичко от народното стопанство. Еднократните и заемни източници за покриване на разходите, както вече отбеляза др. Д. Попов, са сведени до минимум.

В проекта на държавния бюджет за 1964 година е проведена линия на задържане на някои второстепенни разходи и на съобразяване на непроизводителните разходи с финансовите възможности на страната. За да се движим на-

пред, нашите разходи трябва да се съобразяват с ръста на националния доход. Много неща са ни нужни, но разходите за тях ние трябва да степенуваме.

Основателната критика, която др. Тодор Живков направи на Януарското съвещание т. г. на плановите и финансовите органи по тези въпроси, даде добри резултати. Мерките, които се взеха още в началото на 1963 година непосредствено след Януарското съвещание, доведоха до подобряване състоянието на държавния бюджет за тази година. В резултат на проведената линия за съобразяване разходите за непроеизводствени нужди с растежа на националния доход, за отстраняване на увлеченията и излишествата се постигнаха икономии само от бюджетни мероприятия за около 140 млн. лева. Няма никакво съмнение, че до края на годината те ще надминат значително 150 млн. лв.

При това тези икономии не засягат мероприятията, свързани с жизненото равнище на народа. Доказателство за това е фактът, че обществените фондове за потребление по проектобюджета за 1964 година растат от 1137 млн. лева на 1196 млн. лева. Кредитите за социално-културни мероприятия за 1964 година се увеличават с повече от 40 млн. лева в сравнение с 1963 година. Осигурен е по-нататъшен растеж на разходите за просвета, култура, здравеопазване, обществено осигуряване и др. По проекта на бюджета на държавното обществено осигуряване се предвиждат за различните мероприятия 323,6 млн. лева, от които 184,2 млн. лева за пенсии, 83 млн. лева за месечни добавки за деца, 45 млн. лева парични обезщетения за временна нетрудоспособност поради злополука, болест и майчинство, 5,5 млн. лева за издръжка на почивните домове и санаториуми на ЦС на профсъюзите и др. За покриване на тези разходи към вноските от 12,5 на сто върху заплатите на работниците и служителите, които държавата внася в държавното обществено осигуряване, с проекта на държавния бюджет за 1964 година се отпускат допълнително още 44,1 млн. лева. Освен това с държавния бюджет се предвижда вноска от 35,5 млн. лева за подпомагане фонда за пенсиониране на селяните-кооператори и 28 млн. лева за подпомагане фонда за гарантиран минимум на кооператорите.

С държавния бюджет за 1964 година се осигурява по-сOLIDЕН правителствен резерв и по-значително превишение на приходите над разходите. Развитието на нашата икономика изисква занапред още повече да увеличаваме материалните и финансовите резерви на страната. Тези резерви са гаранцията за преодоляване на всякакви трудности и изненади, които може да се явят по пътя на нашето развитие. Увеличаването на резервите зависи от самите нас, от добрата работа на всяко ведомство, на всяко предприятие, на всеки цех, на всеки трудещ се.

Главното сега е да се осигуряват натрупванията за бюджета, да се осигуряват планираните икономии на суровини, материали и енергия, да се осигури предвидената производителност на труда. Трябва да се отбележи, че голямата част от предприятията добросъвестно изпълняват тези задачи. Намират се обаче отделни ръководители, които, вместо да се борят за изпълнение на възложените им планове, правят непрекъснато опити за намаляването им и с това демобилизират трудовите колективи. Необходимо е решително да се сложи край на тази порочна практика.

Както вече се отбеляза, проектопланът и проектобюджетът за 1964 година са съставени при реално осъществими показатели. Това, разбира се, не означава, че ние занапред няма да подобряваме планирането и финансирането. Централният комитет на партията и лично др. Тодор Живков работят за усъвършенствуване системата на планиране на народното стопанство.

Нужно е решително да се повиши плановата и финансовата дисциплина, да се ликвидира с тежестта, да се спазва плановото съотношение между растежа на производителността на труда и растежа на средната работна заплата, системно да се намаляват материалните разходи и да се снижава себестойността на продукцията, строго да се спазва технологическата дисциплина и на тази основа да се подобрява качеството на продукцията. За да се види изключително важното значение на този въпрос за народното стопанство, достатъчно е да се каже, че около 52 на сто от прираста на промишлената продукция за 1964 година е предвидено да се получи от подобряване производителността на труда, а от снижение себестойността на продукцията се предвижда да се реализират икономии в размер на 172 млн. лева. Нужно е също да се знае, че само един процент допълнителна икономия от предвидените материално-производствени разходи по проектоплана за 1964 г. означава да се увеличат натрупванията с още 75 млн. лева. Един процент допълнително увеличаване на производителността на труда само в промишлеността е равен на 10 млн. лева. Ето къде са резервите.

Партията и правителството съвсем наскоро взеха много важни решения за укрепване на плановата, финансовата и трудовата дисциплина, за свързване на премирането и заплащането на труда с количествените и качествените резултати на производството. Тези решения трябва да се доведат до знанието на трудовите колективи, на всеки работник, да се мобилизират усилията на всички стопански и държавни ръководители за тяхното изпълнение.

Сега, когато в Народното събрание се обсъжда програмата за развитието на страната през следващата година, партията и правителството призовават трудещите се, работ-

ническата класа, колективите на всички предприятия, кооператорите да проявяват докрай истинско социалистическо отношение към общонародната собственост, към труда, към предоставените им от обществото средства и материали за производство, към възложените им с плана и бюджета задачи.

Какво значи едно предприятие и неговият ръководител да работи добре?

Това означава най-икономично да се изразходва фондът на работната заплата, да не се пилее той. Да се намалява административно-управленческият апарат, да се намалява до минимум броят на спомагателните работници. Да не се допускат престои, самоотлъчвания, неоправдани разходи за извънреден труд. Под никаква форма да не се допуска растежът на средната работна заплата да изпреварва растежа на производителността на труда.

Това означава да се намаляват материалните разходи, да се пестят суровините, материалите, електроенергията. Не само да се спазват определените разходни норми, но и да се постигат допълнителни снижения.

Това означава да се води неотстъпна борба за намаляване на общите разходи. Да не се допуска никакво излишество, да се пести народната пара, всеки лев, защото в него е вложен трудът на народа и той трябва да се използва най-резултатно и икономично.

Това означава да се води неотстъпна борба против брака, за строго спазване на технологическата дисциплина, за осигуряване на първокачествена и търсена продукция.

Другарки и другари! Централният комитет на нашата партия и правителството са дълбоко уверени, че трудещите се в нашата страна ще се отзоват на техния призив и ще вложат цялата си енергия за успешното изпълнение и преизпълнение на плана и бюджета за 1964 година, които, не се съмняваме, Народното събрание ще одобри и гласува.

Резервите, които ще се разкрият през 1964 година, ще бъдат източник за провеждане на допълнителни мероприятия, за разширяване производството на стоки за народно потребление, за повишаване на материалното и културното равнище на народа, за достойно посрещане на двадесетгодишнината от нашето славно Деветосептемврийско въоръжено народно въстание. *(Продължителни ръкопляскания)*

Председателстващ д-р Пенчо Костурков: Има думата народният представител д-р Владимир Бонев.

Д-р Владимир Бонев: Другарки и другари народни представители! Осмият конгрес на БКП с приетия величествен перспективен план за развитието на страната до 1980 г. начерта пътищата за изграждането на социализма и създаване

на материално-техническата база за преминаване към изграждането на комунизма в нашата родина. Предвиденият размах на строителството, на развитието на нашата икономика, на бита и културата в предлаганите пред настоящата сесия на Народното събрание проектоплан и проектобюджет за 1964 г. в общи линии отговаря на задачите, залегнали в перспективния план. А това е първото необходимо условие — ежегодните планове да осигуряват решаването на основните задачи, залегнали в перспективния план. Увеличението, което се предвижда на промишлената продукция с 8,8%, на селското стопанство с 8,6%, на националния доход с 6,5%, на реалните доходи на населението с около 5% — всичко това потвърждава, че се следва генералната линия, начертана от конгреса.

Правилната политика на нашата партия, героичният съзидателен труд на широките народни маси, на колективите от заводите, от ТКЗС и ДЗС, от научните и културните институти, от здравните и други заведения и особено братската безкористна помощ на великия Съветски съюз и взаимопомощта между социалистическите страни са най-добрата основа за нашите успехи и за преодоляването на всички трудности. И действително можехме ли ние да приключим сравнително добре, да речем, тази твърде неблагоприятна поради тежката зима и незапомнената суша година, ако не беше тази правилна политика на БКП, този героичен труд на нашия народ, ако не беше братската помощ на Съветския съюз и взаимопомощта на социалистическите страни? Разбира се, не можехме! Те са и главната гаранция за успешното изпълнение на обсъжданите сега проектоплан и проектобюджет. Те са, които ни карат да вървим смело напред и да гледаме с увереност в бъдещето.

Другарки и другари народни представители! Грижата за благото на човека, за подобряване на неговото материално благосъстояние и културно равнище, за опазване и укрепване на здравето му винаги е била, е и ще бъде първостепенна грижа на БКП и на народното правителство.

Това намери израз и в генералния перспективен план, приет от Осмия конгрес. Тя се провежда и чрез ежегодните планове и бюджети. Така например през тази 1963 г. средствата за социално-културните мероприятия възлизат на близо 29% от общите доходи.

В неразривна връзка с дълбоките, коренни изменения във всички области на нашия икономически, политически и културен живот настъпиха сериозни изменения и в нашето народно здравеопазване. През годините на народната власт здравното дело в нашата страна се разви бурно, укрепна и се превърна в мощен фактор за опазване здравето на най-ценния капитал — човека. Грижите за предпазване на населението от заболявания, за бързо и качествено лечение на

заболелите, грижите за удължаване живота и повишаване трудоспособността на хората заемат важно място в политиката на БКП и системно и последователно се провеждат на практика.

Това бе ярко изразено и в отчетния доклад на ЦК на БКП пред Осмия конгрес, изнесен от първия секретар на ЦК др. Тодор Живков. „Човекът е нашият най-ценен капитал. Опазването и укрепването на неговото здраве трябва и занапред да бъде наша основна грижа“ — се казва в доклада.

Такава е политиката, която е следвала и следва нашата партия, нашата народна власт. В резултат на тази политика ние постигнахме за кратко време такива достижения, за каквито трудещите се в капиталистическите страни не могат и да мислят.

В социалистическото здравеопазване главното е да се провеждат профилактични мероприятия, да се сведат до минимум причините за заболяванията и самите заболявания.

Непрекъснатото подобряване на материалното благосъстояние на трудещите се, откриване на широка мрежа от почивни станции, благоустрояването и хигиенизирането на населените места, развитието на физическата култура и спорта, грижите за обезопасяване на труда във всички сектори на нашето производство, масовите ваксинирвания и още цял ред профилактични мероприятия, които доведоха почти до изчезването на някои болести, какъвто е случаят с маларията, и до значително намаляване на редица други, като петнистия тиф, коремния тиф, детския паралич и др. — ето към кое главно се насочват грижите на партията и правителството, особено след Априлския пленум.

На второ място, усилията на нашето здравеопазване са насочени и към осигуряване на широка, добре обзаведена здравна мрежа и солидно подготвени кадри за бързото и ефикасно лечение на болния. И тук нашите успехи са показателни. Болничните легла от 7625 през 1944 г. се увеличиха на 51 290 през 1963 г.

Създадени са 984 селски здравни служби, 445 лекарски и 1286 фелдшерски здравни пункта в селата. За работниците в заводите са създадени 52 медико-санитарни части, 63 лекарски и 141 фелдшерски здравни пункта, 23 нощни санаториума, 45 профилактикума за хронично болни, които не се откъсват от производството.

Открити са 297 нови детски ясли с 20 015 легла, 78 сезонни ясли в селата с 21 000 легла и 27 дома за майката и детето с 1818 легла и пр. и пр.

Все повече и повече нашите здравни заведения се снабдяват с нова съвременна апаратура и инструментариум,

позволяващи да бъдат извършвани всички профилактични и лечебни процедури.

Броят на лекарите и зъболекарите в сравнение с 1944 г. се увеличи близо 4 пъти, а на средния медицински персонал повече от 10 пъти. Сега един лекар се пада на 665 души, един зъболекар на 2813 души, докато през 1944 г. един лекар се е падал на 10 000 и един зъболекар на 22 000 души.

Най-крупното завоевание обаче по линия на здравеопазването си остава осигурената всенародна безплатна медицинска помощ. И помен няма от нерадостното минало, когато, ако някой член на семейството се разболееше по-тежко в село, продаваше нивата или кравата, а в града затъваше в задължения, които с години не можеше да оправи. Днес в нашата родина лечението е напълно безплатно, и то не само в здравните заведения, а за някои заболявания и в къщи.

Сигурни показатели за системните и всестранны грижи на партията и народната власт по здравеопазването са намаляването на общата смъртност от 13,6‰ през 1944 г. на 7,9‰ през 1964 г., на детската от 120,6‰ на 37,8‰, а средната продължителност на живота от 57 години се е увеличила на 67 за мъжете и 71 години за жените.

Другарки и другари народни представители! По плана за 1964 г. се предвижда броят на болничните легла да се увеличи с 1025, броят на леглата в детските ясли с 1500, в санаториумите със 170 и в заведенията за социални грижи с 690, на почивните станции с 2000 легла, а броят на лекарите и зъболекарите с 448 души.

Предвижда се през 1964 г. за здравеопазването да се изразходват 162 020 000 лв., което съставлява 5,5% от общите разходи на страната.

Няма никакво съмнение, че нашето здравно дело и през 1964 г. ще бъде тласнато още по-напред, ще завоюва нови позиции, нови успехи.

Трябва да кажем обаче, че ние далеч още не сме разрешили, нито е възможно за такива кратки срокове да решим всички въпроси на здравеопазването и на здравните работници. Още много трябва да се направи за разширяване мрежата на здравните заведения, за увеличаване броя на леглата в болниците, санаториумите и детските здравни заведения, както и за разрешаването на някои въпроси на здравните работници. Но ясно е за всички ни, че сега чергата не ни позволява да си простираме краката по-нататък. Няма никакво съмнение обаче, че с борбата за успешното изпълнение и преизпълнение на стопанските планове, с увеличаване на натрупванията не ще бъде далеч времето, когато и тия въпроси ще намерят своето разрешение.

Сега пред колективите в нашите здравни заведения стои въпросът най-рационално да се използват отпускните

средства, най-пълно да се използва легловият фонд, като се намалява периодът на изследванията и оздравяването на болните. Освен това те трябва да обърнат най-голямо внимание на културното обслужване на болните и да поведат енергична борба срещу симулантите, които пакостят на нашето народно стопанство.

Ние не се съмняваме, че нашите здравни работници с успех ще изпълнят тези задачи. Висококохуманна и благородна е ролята на нашите лекари, медицински сестри и останалите здравни работници. Едни апостолски обикалят, навсякъде надникват, за да вършат своята профилактична дейност, други не една безсънна нощ прекарват ту над болния, ту над книгата или в лабораторията, за да открият точно диагнозата и осигурят правилно лечение. Не веднъж излагат на риск своето здраве, а понякога и живота си, за да спасят здравето на другите.

Ние всички си спомняме, а здравните работници с гордост говорят за героите на социалистическия труд д-р Стефан Черкезов, участъков лекар в с. Стрелец — Търновско, който многократно се хвърля в горящия автобус, спаси живота на пътниците и геройски загина, и медицинската сестра Стефка Николова от Пловдивската болница, която, за да спаси живота на един алпинист, сама полетя в пропастта и загина. И това не са единични случаи. Нашите здравни работници сега не са онези печалбари, които знаем от преди Девети септември 1944 г. Те са борци за здравето на човека, на най-ценния капитал на социалистическото общество, те изпълняват висококохуманни задачи, висококохуманна е тяхната роля, благородни са техните усилия, техният труд.

Другарки и другари народни представители! Избирателите и обществеността от моя избирателен район — гр. Кюстендил, предлагат и настояват да се започне строителството на окръжна болница през IV-то тримесечие на 1964 г. вместо през I-то тримесечие на 1965 г. Ако не могат да се осигурят 50 000 лв. от друго място, те предлагат да се намалят с 50 000 лв. средствата за водолечебницата и се дадат за започване строителството на болницата. По плана се предвижда водолечебницата да бъде завършена до 1 януари 1965 г. Но тя е нужна към 1 май 1965 г., когато започва сезонът. Следователно няма пречка да се направи това прехвърляне. Нещо повече — ще се улесни строителната организация. Години наред тя е една от най-изоставащите. Наред с другите причини това се получава и поради това, че не ѝ се осигуряват преходни обекти, за да задържа работниците си и през зимния сезон и те напускат. Така строителната организация е принудена всяка пролет да набира нови работници.

Считам, че искането е напълно справедливо и трябва да се удовлетвори. Болницата в Кюстендил е в извънредно

лошо състояние, поместена е в различни малки схлупени сгради, строени още през 1895 и 1905 г. А Кюстендил е граничен окръжен град и национален курорт.

Също така предлагам да се коригира планът за капиталните вложения за развитието на местната промишленост на окръга, като 3700 лева от предвидените лимитни капитални вложения се прехвърлят в извънлимитните, за да се осъществи внос на машини за обувния промкомбинат от Чехословакия.

Като предлагам тези изменения, аз заявявам, че одобрявам внесените от правителството проектоплан и проектобюджет за 1964 година и ще гласувам за тяхното приемане. *(Ръкопляскания)*

Председателстващ д-р Пенчо Костурков: Другарки и другари народни представители! Бюрото предлага 20 минути почивка.

(След почивката)

Председателстващ д-р Пенчо Костурков: Заседанието продължава.

Има думата за изказване министър Лъчезар Аврамов.

Министър Лъчезар Аврамов: Другарки и другари народни представители! Внесените за разглеждане в Народното събрание законопроекти за народностопанския план и държавния бюджет за 1964 г. представляват нова голяма крачка в борбата за изпълнение на грандиозната програма, приета от Осмия конгрес на партията, за развитието на нашата страна. Както планът, така и бюджетът са съобразени с изискванията на нашата социалистическа икономика, с действията на обективните икономически закони. Те изхождат от завоюваните позиции през изтеклата година и отразяват реално нуждите и възможностите на народното стопанство през 1964 г.

С новия план се създават благоприятни условия за по-нататъшно развитие на производителните сили на страната, за успешно по-нататъшно изграждане на материално-техническата база на социализма, за нарастване на социалистическите натрупвания, за по-добро задоволяване на материалните и културните потребности на трудещите се.

Това е изпитаната, жизнеутвърждаваща победна линия на Априлския пленум. Тази линия, следвана твърдо и неотклонно от ЦК на БКП начело с др. Тодор Живков, дава вече много години своите богати плодове. Че това е така, всеки един народен представител може да докаже с хиляди примери. Аз искам да посоча само няколко характерни цифри.

През 1956 г. съотношението между промишлеността и селското стопанство бе 67,2:32,8 в полза на промишлеността. А в 1963 г. то вече достигна 76,5:23,5.

През 1956 г. промишлеността създаваше 52% от съвкупния обществен продукт и 36,5% от националния доход, а през 1963 г. — 61% от съвкупния обществен продукт и 48,9% от националния доход по съпоставими цени.

През 1963 г. промишлената продукция спрямо 1956 г. се увеличи повече от 2 пъти.

В социалистическата индустриализация на страната Българската комунистическа партия следваше и следва линията на преимуществено развитие на тежката промишленост. Това доведе до дълбоки изменения в структурата на промишлеността.

За да се види още по-ясно дълбокият революционен прелом, който беше извършен през изтеклите години след Априлския пленум в икономиката на страната, ще приведа някои характерни данни за обема на промишленото производство.

Производството на електроенергия се увеличи от 2393 млн. квтч през 1956 г. на повече от 7300 млн. квтч през 1963 г.

През 1956 г. добивът на каменни въглища бе 10 817 хил. т, а през 1963 г. вече възлиза на 22 116 хил. т.

Подобна е равнотетката и от другите видове промишлена продукция. Производството на:

чугун и феросплави се увеличи от 10 217 т през 1956 г. на 224 хил. т;

стомана — от 129 хил. т през 1956 г. на 422 хил. т;

валцувани черни метали — от 99 хил. т на 330 хил. т;

олово — от 6 хил. т на 44 хил. т;

цинк — от 6 хил. т на 52 хил. т;

цимент — от 859 хил. т на 1893 хил. т;

памучни тъкани — от 142 млн. м на 243 млн. м;

вълнени тъкани — от 12,7 млн. м на 18 млн. м;

захар — от 107 хил. т на 141 хил. т и пр.

Планът за 1964 г. е продължение на икономическата политика на партията, провеждана след Априлския пленум. Той предвижда и през следващата година основните отрасли на материалното производство да се развиват с бързи темпове. Това ще позволи съвкупният обществен продукт да се увеличи през 1964 г. спрямо 1963 г. с 6,2%, националният доход — с 6,5%, фонд потребление ще нарасне със 7,7%, реалните доходи на човек от населението — с 4,9%, а стокооборотът на дребно — със 7%.

Важна страна на плана за 1964 г. е това, че се осигурява по-нататъшно подобряване структурата и ефикасността на народното стопанство. Предвижда се ръстът на националния доход да изпреварва ръста на обществения продукт.

С проектоплана за 1964 г. се провежда линия на съсредоточаване по-голямата част от капиталните вложения в пусковите обекти, поради което при намалени капитални вложения основните фондове ще се увеличат с 8,6%.

От реалността на плана, от съставянето на правилни пропорции между отделните отрасли и от правилната оценка на съществуващите и развиващи се тенденции до голяма степен зависи и успешното развитие на икономиката на страната. Именно тези изисквания лежат в основата на новия план.

Внимателният анализ на цифрите на плана за 1964 г. показва, че това е реален план, добре обвързан с материалните, финансовите и трудовите ресурси. С него се гарантира реално обвързване на производствените програми на предприятията с материали, труд, средства и машини.

Партията всякога е придавала и придава огромно значение на съзнателното разкриване на скритите резерви и възможности в нашата социалистическа икономика за тяхното целеустремено и активно използване. Такива резерви и възможности се съдържат и в плана за 1964 г.

В редица отрасли на промишлеността и по-специално в текстилната, хранителната и други промишлености съществуват известни свободни мощности. При икономично и правилно оползотворяване на местните суровини и материали в тези отрасли може да се произведе допълнителна продукция за народното стопанство.

Ще приведа някои примери:

Вече се каза, че ако се спестят в промишлеността 0,50% свръхпланови икономии от материали, то с тази икономия може да се произведе допълнително продукция, възлизаща на 30 млн. лв.

Ако консуматорите на електрическа енергия направят 0,50% свръхпланова икономия, то с това ще се разкрие годишен резерв от производствена мощност, равняваща се почти на строящата се мощност на разширението на ТЕЦ Република, възлизащо на 11 500 хил. лева.

Ако се постигне свръхпланова икономия в размер на 1% от предвиденото количество прокат от черни метали за производство и експлоатационни нужди, то с това ще може да се произведе допълнителна машиностроителна продукция за 16 млн. лв.

Ето защо борбата за икономичното изразходване на вносните и местни суровини и материали трябва да стане първостепенна задача на всяко предприятие, на всеки колектив, на партийните, профсъюзните и комсомолските организации.

Важен резерв за изпълнение на плана през 1964 г. се явява още по-голямото укрепване на държавната, трудовата и финансовата дисциплина.

На практика това означава, че всяко предприятие и колектив трябва да изпълнят своята производствена програма, да следят за реализацията на собствената си продукция и да не допускат преразход на фонд работна заплата. Това означава да се засили още повече борбата за изпълнение и преизпълнение на планове по производителността на труда и снижение на себестойността на продукцията.

За да се разбере голямото значение на тази задача, достатъчно е да посочим, че в плана за 1964 г. се предвижда 90% от увеличението на националния доход да се постигне от ръста на производителността на труда.

През следващата година усилията на колективите на промишлените, строителните, търговските организации трябва да се насочат за извеждане от загуба на губещите предприятия. Следователно задачата е да се поведе всеобща борба за висока рентабилност на всяко предприятие. Губещите предприятия да се превърнат в рентабилни, а нискорентабилните — във високорентабилни.

Трудна борба ни предстои срещу либерализма, против самоволните отлъчки и с нищо неоправданите премествания на работниците от едно място на друго.

Има работници, които злоупотребяват със законите и правилата на труда, грубо пренебрегват интересите на предприятието, на колектива и целия народ.

Подобни явления са несъвместими с успешното решаване на големите задачи за осъществяване на техническия прогрес и за изпълнение на нашите народностопански планове.

Всички усилия на партията за бърз икономически подем, за развитие на производителните сили на страната са подчинени на задачата да се подобрява непрекъснато животът на нашия народ.

Разпределението на националния доход за натрупване и потребление се определя от строги обективни изисквания на икономиката, а не от субективни желания на хората.

Трябва дебело да се подчертае, че след Априлския пленум средствата, които се отделят от националния доход за потребление, се увеличават с бързи темпове наред с бързите темпове на нарастване на капиталните вложения. В сравнение с 1952 г. през 1962 г. фонд потребление се е увеличил 2,21 път. През 1952 г. са се падали средно на лице 229 лв. фонд потребление, през 1956 г. — 312,5 лв., а през 1962 г. — 460 лв.

През 1956 г. средногодишната заплата на работниците и служещите е била 77,8 лв., а през 1963 г. тя се е увеличила на 105,2 лв.

Общественият фонд за потребление са възлизали на 423 млн. лв. през 1956 г., а са се увеличили на 1137 млн. лв. през 1963 г.

Ярък показател за непрекъснатото подобряване благосъстоянието на трудещите се е ежегодно увеличаващият се ръст на стокооборота на дребно, както абсолютно, така и на глава от населението.

От 1516 млн. лв. през 1956 г. стокооборотът на дребно се увеличи на 3150 млн. лв., или повече от два пъти.

Благодарение на системното увеличаване на доходите на трудещите се в нашата страна се създават възможности за хармонично съчетаване на растящите покупателни способности с бързото нарастване на производството на предмети за народно потребление.

По темпове на нарастване на стокооборота нашата страна е оставила далеч зад себе си редица капиталистически страни, дори и такива, които са силно развити в икономическо отношение, а да не говорим за нашите съседки Турция и Гърция!

Така например стокооборотът в Дания през 1961 г. е нараснал спрямо този през 1950 г. със 73%, в Холандия — с 96%, в Швеция — със 73%, а в Народна република България — с 247%, а сравнение с нашите съседки Турция и Гърция не може и да става.

През 1963 г. въпреки тежката зима и продължителната суша на населението са продадени в повече спрямо 1962 г.: месо — 4,7%, месни произведения — 15,1%, мляко — 23,6%, сирене — 14,1%, масло — 4,4%, захар — 12%, растителни и хранителни масла — 7%, памучни тъкани — 8,8%, вълнени тъкани — 4,3%, копринени тъкани — 21,8%, обувки — 12,2%, вълнен трикотаж — 9,3%, печки — 10,7%, метални кревати — 24,4%, радиоприемници — 8,7%, телевизионни приемници — 31,5%, хладилници — 103,2%, перални — 47,3% и др.

Тези данни са красноречиво потвърждение за растящото благосъстояние на народа.

В бита на нашия потребител навлизат масово редица стоки с домакинско и културно-битово предназначение, които до неотдавна се смятаха за лукс. Трудещите се масово закупуват мебели, радиоапарати, телевизори, перални, хладилници, прахосмукачки, часовници, фотоапарати и др.

Независимо от продадените в повече стоки на населението през тази година, вследствие на неблагоприятните климатически условия в селското стопанство не можахме да се изпълнят плановете за отделни култури, което доведе временно до известни затруднения с някои хранителни стоки.

Главното условие за отстраняване на трудностите в снабдяване на населението е бързото увеличаване на производството на хранителни стоки и на предмети за потребление. С приемането на плана за 1964 г. ние правим сериозна крачка напред в това отношение.

В сравнение с 1963 г. капиталните вложения на Комитета по леката промишленост за 1964 г. се увеличават с около 20 млн. лв., или с 55,2%. С тези средства ще се въведат в действие нови производствени мощности в текстилната, стъklarската, порцелано-фаянсовата и кожаро-кожухарската промишленост. Ще бъдат пуснати в действие 10 хил. бр. вретена за памучни прежди, 514 бр. станове за памучни тъкани, 100 бр. станове за вълнени тъкани, 140 бр. станове за копринени тъкани, апретури за памучни тъкани и др.

Ще се достави комплексно модерно оборудване за вълнените апретури, за шамповане на памучни тъкани, за конфекциониране на памучен трикотаж, за производство на олекотен фин вълнен трикотаж, за багрене на синтетични и изкуствени влакна и др.

По-нататъшно развитие ще получи и хранително-вкусовата промишленост. Само на Комитета по хранителната промишленост капиталните вложения се увеличават от 12 млн. лв. за 1963 г. на 21 млн. лв. през 1964 г., или със 78,5%.

В сравнение с директивата капиталните вложения за отрасъла са завишени с близо 29 млн. лв. С усвояването на предвидените лимитни капитални вложения през 1964 г. ще се въведат нови мощности: за производство на 17 800 т плодови и зеленчукови консерви, 15 млн. л бира, 1100 т малц, 45 т дневно преработка на мляко, 2000 т дневно преработка на захарно цвекло, ще бъдат закупени от Съветския съюз 2 риболовни океански кораба и др.

Набелязват се редица мероприятия, с които ще се увеличи производството на дребни, но търсени от населението стоки. Вземат се също така мерки за увеличаване на различните видове услуги за населението.

Успоредно с ръста на стокооборота се осигурява съответно увеличение и на стоковите фондове. По указание на ЦК на БКП и лично на др. Тодор Живков за 1964 г. се предвижда чувствително увеличение на стоковите фондове и подобряване на тяхната структура. През 1964 г. в сравнение с 1963 г. на населението ще бъдат продадени по-големи количества и по-богат асортимент стоки.

Както тук вече се спомена, през 1964 г. на населението ще се продадат в повече: ориз — с 19,7%, месо и месни произведения — с 6,2%, растителни хранителни масла — с 8,3%, захар и захарни изделия — с 6,6%, яйца — със 17,3%, памучни тъкани — с 8,7%, копринени тъкани — с 16,7%, памучен трикотаж — с 6 — 8%, вълнен трикотаж — с 6,7%, чорапи — с 14,3%, обувки — със 7,1%, телевизори — с 80%, цимент — с 65,9% и др.

Следва да се посочи, че поради редица субективни причини и недостатъци в работата на търговските предприятия и организации, поради слабости в някои производствени

предприятия на пазара често пъти липсват отделни видове стоки, въпреки че за тяхното производство има налични суровини, разполагаме и с производствени мощности. Тези недостатъци могат и следва да се премахнат.

Първостепенна задача на търговските предприятия и организации, която произтича от плана, е да положат максимални усилия за ритмична доставка на всички планови количества стокови фондове, за издирване на допълнителни стоки. И на първо място задължение на Министерството на вътрешната търговия и на Централния кооперативен съюз е да осигурят правилно разпределение и движение на стоковите фондове между окръзите, да проявяват по-голяма гъвкавост за разместване на някои стоки, които в даден район не се търсят, а в други нуждите остават незадоволени.

Много наши предприятия похабяват ценни вносни и местни материали и суровини, продължават да произвеждат вместо стоки за народно потребление „вехтории“, както сполучливо ги нарече др. Тодор Живков, които залежават, заангажирват средства и материали. Лозунгът на партията е — всичко, каквото се създава за бита, за човека, трябва да бъде доброкачествено, удобно, красиво и евтино.

Без преувеличение може да се каже, че търговията е най-чувствителният барометър, който точно отразява работата на промишлеността, на стоките, произвеждани за населението. Със стрелката на този барометър трябва постоянно да се съобразяват нашите промишлени предприятия. Но това съвсем не освобождава от отговорност и търговските работници. Не случайно Осмият конгрес на партията обърна най-сериозно внимание на Министерството на вътрешната търговия и неговите органи да въздействуват активно върху производството за подобряване качеството и разширяване асортимента на стоките, да стоят на стража на интересите на трудещите се. Това е важно изискване на живота.

Нужни са във всички търговски звена бариери за недопускане в търговската мрежа на стоки, които не отговарят на потребителското търсене и на държавните стандарти. На търговския работник е предоставено правото на „вето“ при производството на лошокачествени стоки. Това свое право той трябва твърдо да упражнява в защита на държавните интереси, на интересите на потребителите.

Другарки и другари народни представители! С проектоплана за 1964 г. се предвижда увеличение на външнотърговския стокообмен с около 4%.

В проектоплана е заложена правилната тенденция за увеличаване износа на промишлена продукция и особено на машини и намаляване износа на суровини, материали и продоволствени стоки. Тази тенденция отразява бързото развитие на нашата промишленост в последните години и особено на машиностроенето. Групата „Машини и съоръжения“

от 216 млн. валутни лв. за 1963 г. износ нараства на 299 млн. валутни лв. по проектоплана за 1964 г., или 38,5% увеличение.

Увеличава се главно износът на стругове, електрокари, акумулатори, фуражомелки, електромотори и др.

За 1964 г. не се предвижда износ на свинско месо и ориз, намалява се чувствително износът на сирене, кашкавал, краве масло, птиче месо, яйца, памучни тъкани, памучен трикотаж, кожено облекло, галантерия и др.

Вносът на комплексно оборудване възлиза на 120 млн. валутни лв. По-важни обекти, които ще бъдат оборудвани, са реконструкцията и довършването на ТЕЦ Марица-изток I, първа турбогрупа ТЕЦ Марица-изток-II, оборудване на МК Кремиковци и разширението на топлоелектрическата централа за същия, МОК Медет, МК Георги Дамянов, разширение на ТЕЦ София и др.

С плана за 1964 г. чувствително се увеличава вносът на стоки за широко потребление. Ще бъдат внесени 400 хил. чифта обувки, 30 хил. прахосмукачки, 10 хил. перални машини, 6 хил. хладилници, над 5 хил. леки коли и др.

Заедно с това по линията на разменната ширпотреба ще бъдат внесени допълнително стоки за вътрешния пазар, с които ще се разнообрази асортиментът на стоките за широко потребление.

Както се вижда, планът за 1964 г. поставя пред Министерството на външната търговия сериозни и отговорни задачи както за износа, така и за вноса. Необходимо е да се обезпечи изпълнението на плана в срокове, направление, качество и асортимент съобразно нуждите на народното стопанство и интересите на НР България.

Външната търговия е сектор, в който могат да се реализират големи икономии за народното стопанство. Необходимо са такива мерки, които да осигурят значителни материални, финансови и валутни резултати от външнотърговската дейност.

С проектобюджета се предлага нов начин за финансиране на външната търговия. Досега финансовите резултати на външнотърговските предприятия се планираха и разчитаха с бюджета на държавата по обороти. По този начин всички приходи и загуби от вносната и износната дейност се отразяваха съответно в приходната и разходната част на бюджета.

Това водеше към ненужно увеличаване обема на държавния бюджет. Външнотърговските предприятия ежегодно извършваха извънпланов внос, който не се обезпечаваше с финансови средства от съответните министерства и ведомства и на практика външната търговия ги кредитираше.

Прякото разчитане с бюджета не създаваше заинтересуваност у външнотърговските работници за подобряване на

финансовите резултати, за укрепване на стопанската сметка и за повишаване ефективността от външнотърговската дейност. Усилията на външнотърговските организации и работници бяха насочени изключително към изпълнението на плана по обем.

Новият начин на финансиране ще допринесе значително за отстраняване на посочените недостатъци. Занапред Министерството на външната търговия ще участва в държавния бюджет само с разликата между приходите и разходите. Този метод ще централизира и засили контрола на Министерството на финансите, на Българската народна банка и на Министерството на външната търговия върху финансовите резултати от дейността на външнотърговските предприятия.

Другарки и другари! Има отделни хора, незапознати със същността на нашата външна търговия, които се опитват да свързват временните затруднения по снабдяването на населението с някои стоки с износа. За да разсея тези заблуждения, аз ще се спра на някои цифри.

В проценти, какво се предвижда през 1964 г. да бъде внесено у нас, какво представлява то от целия внос: машини и съоръжения — 45%, суровини и материали — 44%, продоволствени стоки и суровини — 6% и промишлени стоки за народно потребление — 5%.

Какво се предвижда да бъде изнесено — машини и съоръжения — 30%, суровини и материали — 25%, продоволствени стоки и суровини — 30%, промишлени стоки за народно потребление — 14%.

Ако направим една съпоставка, ще видим, че внасяме машини и съоръжения общо 45% срещу износ 30%; внасяме суровини и материали и продоволствени стоки общо 52%, а изнасяме съответно суровини и материали и продоволствени стоки 55% и съответно внасяме стоки за народно потребление 5%, а изнасяме — 14%.

Линията на партията и правителството е в близките няколко години износът на машини и съоръжения да достигне до това ниво, че да покрие изцяло вноса на машините, които ние доставяме от социалистическите страни. И тази грандиозна задача ще бъде успешно изпълнена, другари. Ние сега вече сме стигнали до 30%.

Аз трябва да ви кажа, че такова велико събитие може да се случи само в братското семейство на социалистическите страни. Няма друг пример в световната история на такива братски социалистически отношения, каквито са нашите икономически отношения със Съветския съюз. Малко слаборазвити страни могат да се похвалят в това отношение. Ние получаваме от Съветския съюз ценни суровини, преработваме ги в машини, не винаги на световно равнище, сами разбирате това, поради естеството на работата, и

ги изнасяме пак в Съветския съюз. Най-много дефицитни суровини ние получаваме от Съветския съюз и най-много машини изнасяме пак в Съветския съюз. Даже със Съветския съюз това съотношение на вноса на машини и на износа ние го постигаме почти 100%.

Коя слаборазвита капиталистическа страна в света може да се похвали с макар приблизително подобна помощ, която да получава от Съединените щати, от Англия или която и да бъде друга държава. Няма други такива страни на Запад, а обратното. Там винаги им вземат суровините, а им дават машини, печелят от това извънредно много и не дават на другите страни да си строят промишленост.

Не само това. Нека да разгледаме какво изнасяме от хранителните продукти и какво внасяме, понеже има такива хора, които приказват, че срещаме трудности в снабдяването на населението, защото много продукти изнасяме. Да вземем 1963 г., когато имахме най-големи трудности. От общо произведеното 195 000 т месо в кланично тегло ние изнесохме всичко 12 000 т, в това число 6000 т птиче месо, което нашето население не търси твърде много, или около 5% от цялото производство. От произведените всичко 2 500 000 т зърнен фураж ние изнесохме 200 000 т, по-малко от 10%. От произведените 56 000 т сирене изнасяме 4000 т. От 156 000 т произведена захар изнасяме 3000 т, няма и 2%. От произведените 9600 т млечни масла изнасяме 100 т и т. н.

Срещу всичко това какво внасяме? За 1963 г. внасяме следните хранителни продукти и стоки: пшеница 200 000 т, ечемик 130 000 т, който сега слагаме в хляба, ориз 15 000 т, захар 120 000 т, месо 3000 т, маслини 5500 т, какао на зърно 3000 т, лимони 3000 т, кромид лук 15 000 т...

Глас от залата: А риба?

Министър Лъчезар Аврамов: И риба към 3000 т. и т. н.

С плана за 1964 г. се предвижда още по-голямо намаление на износа и увеличаване вноса на тези продукти.

Освен това, другари, трябва да се има предвид, че ние внасяме около 2 млн. т каменни въглища, около 1 800 000 т суров нефт, 440 000 т прокат от черни метали, 46 000 т памук, 15 000 т целволе, 27 000 000 м памучни тъкани и пр. И всичко това трябва съответно да бъде заплатено.

Ето, другари, това са фактите, а както се казва, срещу фактите не може да се рита. Може да се приказва само от онези, които имат зли намерения или които не знаят какво е действителното положение. А всеки, който не знае, трябва да провери, за да знае какво е истинското положение и тогава да приказва.

В търговията ни със Съветския съюз и другите социалистически страни ние получаваме за нашите селскостопански и промишлени стоки значително по-благоприятни цени от тези, които получаваме при продажбата им на капитали-

стическите държави. Така например за изнесен един тон грозде в Съветския съюз получаваме 185 валутни лв. срещу 98 средна цена на капиталистическия пазар; за един тон ябълки получаваме от Съветския съюз 175 валутни лв. срещу 105 лв., за кайсии и праскови 202 валутни лв. срещу 105 на капиталистическия пазар; за конфитюри съответно 603 срещу 260; за вишни и череши — 204 срещу 98 и пр.

Освен това цените, по които търгуваме със Съветския съюз и другите социалистически страни, са твърди и устойчиви. Те не се влияят от конюнктурни условия, както това става с цените на капиталистическия пазар. Сделките се сключват на основата на дългосрочни съглашения. Това внася сигурност и планомерност в развитието на икономиката на страната.

Възвращаемостта на средствата при износа се определя от два фактора — равнището на цените на световния пазар и себестойността на продукцията, която изнасяме. Икономическата ефективност на нашия износ следователно може да се повишава главно чрез снижение себестойността на износната продукция на основата на повишаване производителността на труда и широкото приложение на техническия прогрес.

Следователно решаването на този проблем е в наши ръце и зависи от работата на колективите в нашите предприятия и стопанства.

Другарки и другари! Търговската политика на Народна република България се определя от общата наша политика, която се основава на ленинския принцип за мирно съвместно съществуване на държавите с различен обществен строй. Реален израз на тази политика е разширяването на външния ни стокообмен.

Никога досега България не е имала такива широки и активни търговски връзки. Докато през 1956 г. България търгуваше само с 40 страни, сега тя има търговски връзки с 84 страни, в това число редовни търговски спогодби с 60 страни.

Ние имаме открити търговски представителства в 67 страни. Вследствие на това и на нарасналите експортни възможности непрекъснато расте стокообменът на нашата страна. Основната част от нашия външен стокообмен, който се предвижда с плана за 1964 г., ще се извършва със Съветския съюз и другите братски социалистически страни, като надминава 85%.

Ние никога не бива да забравяме огромната и решаваща роля, която изигра и играе помощта на Съветския съюз за ликвидиране на вековната изостаналост на страната, за укрепване и развитие на нашата социалистическа икономика.

Икономическите отношения на нашата страна със Съветския съюз и другите братски страни са най-здравата опо-

ра на нейния бърз стопански растеж. Тези отношения са от принципиално нов тип — отношения на пълно равноправие, зачитане на независимостта и суверенитета на отделните страни, където всеки има еднакви права и задължения. Тези отношения намират израз във всички форми на икономическото сътрудничество.

Бурните темпове, с които се развива нашето народно стопанство, биха били невъзможни, ако не се опирахме на братската и безкористна помощ на Съветския съюз и на сътрудничеството с другите страни от световната социалистическа общност, ако не използвахме огромните предимства, които ни дава международното социалистическо разделение на труда.

Развитието на производителните сили далеч вече е надхвърлило националните граници на отделните страни и ние вървим към интернационализация на стопанския живот.

Както е известно, през последните три години се направиха важни стъпки за координиране на народностопанските планове, за специализиране и коопериране на производството. Задълбочаването на икономическото сътрудничество между социалистическите страни не само не противоречи на интересите на развитието на тяхната национална икономика, но е негова най-важна предпоставка.

Ние се придържаме в разбирането, че истинските национални интереси могат да бъдат осигурени чрез разгръщане на икономическото сътрудничество между социалистическите държави и преди всичко с великия Съветски съюз.

Ние разширяваме и ще разширяваме външотърговските връзки с новоосвободените и развиващи се страни, които поеха пътя на самостоятелно развитие.

Нашата външна търговия предприе през последните години редица стъпки за възстановяване, разширяване и нормализиране на търговията и с капиталистическите страни. Нашата страна има сключени 48 търговски спогодби с капиталистическите страни, голяма част от които са дългосрочни. Ние развиваме и за в бъдеще ще развиваме икономическите връзки с тези страни на базата на равноправието, на взаимната изгода, без всякаква дискриминация.

По предложение на Съветския съюз Общото събрание на ООН прие резолюция за свикване на международна конференция по търговията и развитието.

Нашата страна се отнася положително към предстоящата конференция на ООН в Женева и ще вземе активно участие в нея. Това ще бъде важно международно мероприятие, което при взаимно желание би допринесло извънредно много за нормализиране и разширяване на международната търговия между Изтока и Запада на равноправна и взаимно изгодна основа.

Конференцията по търговията и развитието в Женева ще разгледа основните проблеми, свързани с разширяването на международната търговия в най-тясна връзка с подпомагането на младите и развиващи се страни.

Проблемите на световната търговия могат да бъдат решени само по пътя на отстраняване на съществуващите и изкуствено създадени прегради в международната търговия, като се предоставят равни права за всички страни на световните пазари, когато се използват постиженията на техническия прогрес за развитието на производителните сили и издигане жизненото равнище на всички народи в света, когато рационално се използват огромните материали, които биха се освободили при провеждане на всеобщото разоръжаване.

Конференцията трябва да обсъди въпроса за създаване на международна търговска организация, която да играе ролята на основен изпълнителен орган на международната търговия, да съдействува за премахване на митническите бариери, да уравнивява международните цени и отстранява ограниченията в международната търговия.

Нека да се надяваме, че при сегашната разведрена международна обстановка след подписването на Московския договор, при добро желание от страна на всички държави ще се получат реални резултати от международната конференция по търговията.

Другарки и другари народни представители! Внесените за разглеждане в Народното събрание народностопански план и държавен бюджет за 1964 г. имат голямо значение в борбата за изпълнение на четвъртата петилетка и задачите, поставени в генералната перспектива.

Нашият народ със своя самоотвержен труд в името на социализма и комунизма не един път е давал доказателства, че той успешно изпълнява и преизпълнява своите народностопански планове.

Могъщ двигател и източник на енергията се явява неговото морално-политическо единство, сплотеност и единство около Българската комунистическа партия и нейния Централен комитет начело с нейния първи секретар др. Тодор Живков.

Планът за 1964 г. вдъхва увереност в силите и възможностите на нашия народ. Той го посреща с бодрост, оптимизъм и вяра в днешния и утрешния ден, спокоен за своето щастливо бъдеще.

За това аз призовавам всички да гласуваме за одобрение и приемане от Народното събрание на проектоплана и на проектобюджета за 1964 г. (*Ръкопляскания*)

Председателствуваш д-р Пенчо Костурков: Има думата народният представител Стоян Стоянов.

Стоян Стоянов: *(От трибуната)* Другарки и другари народни представители! В проектоплана и бюджета на държавата за 1964 г. е намерила ярко отражение политиката на Българската комунистическа партия за доизграждане материално-техническата база на социализма в нашата страна, за по-нататъшното подобряване бита и културата на нашия народ. Най-характерният белег на новия проектоплан и бюджет е, че те се основават на реалните възможности на нашата икономика и нуждите на нашия народ. В тях са заложени напрегнати, но реални темпове в икономическото и културното развитие на страната.

С новия проектоплан нашата родина прави още една значителна крачка напред към пълното построяване на материално-техническата база на социализма. Най-характерният белег за напредъка на дадена страна е ръстът на националния доход. А националният доход в Народна република България от година на година се увеличава все по-бързо и по-бързо. Докато през 1939 г. националният доход на буржоазна България е бил 1581 млн. лв., през 1959 г. е нараснал на 4167 млн. лв., а за 1964 г. се предвижда същият да порасне на 5978 млн. лв. Кои капиталистически страни познават такъв бурен ръст на националния доход?

За две и половина десетилетия националният доход на нашата страна се е увеличил повече от 4 пъти. Всичко това дава възможност и през тази година държавата да заделни над 1390 млн. лв. за социалистически натрупвания, което представлява около 23,4% от националния доход.

През новата 1964 г. се предвижда да бъде започнато изграждането на 750 нови обекта, от които 227 надлимитни. В миналото буржоазна България не можеше и да мечтае за такова разгърнато строителство. Нашият народ сега може да се гордее с такива гиганти на нашата промишленост, като металургичния завод Ленин, Кремиковския металургичен комбинат, Нефтопреработвателния завод — Бургас, Комбината за цветни метали край Пловдив, азотноторовите заводи в Димитровград и Стара Загора и много други големи и по-малки предприятия, построени по всички краища на нашата родина. България от изостанала в миналото аграрна страна се превърна в съвременна индустриална страна.

Новият проектоплан предвижда по-нататъшен подем и на селското стопанство. Значително се увеличават поливните площи и механизацията на редица трудоемки култури.

В същото време в проектоплана и бюджета са взети предвид указанията на Централния комитет на партията и лично на др. Тодор Живков, като са заделени значително повече средства за подобряване снабдяването на населението с най-различни стоки от първостепенна необходимост.

Кое позволи на нашата държава да развива своята социалистическа икономика с такива високи темпове и да разходва в по-широк мащаб средства за материалния и културния прогрес на страната?

Това бяха преди всичко решенията на Априлския пленум на Централния комитет и Осмият конгрес на партията, които ликвидираха вредните последствия от култа към личността, възстановиха ленинските норми на партийно и държавно ръководство, разгърнаха творческите сили на работническата класа, селяните и трудовата интелигенция, ентусиазираха трудещите се в нашата страна, в резултат на което производствените планове в промишлеността се преизпълняват. А селското стопанство въпреки неблагоприятните климатически условия и тази година ще произведе 4,6% повече продукция в сравнение с 1962 г.

Разбира се, едно от най-решаващите условия за бързия подем на нашата икономика и култура е голямата и безкористна подкрепа и помощ, която ни оказва великият Съветски съюз. Няма крупен завод или сложно строителство, което да не се изгражда без непосредствената помощ на Съветския съюз, на неговите специалисти. Благодарение помощта на съветските хора ние усвояваме сложни производства, откриваме нефта и рудите дълбоко в земните недра, усвояваме новата техника и най-новите постижения на науката.

Със своите трудови успехи в социалистическото строителство нашият народ затвори завинаги устата на всички пророци и недоброжелатели, които предвещаваха провал на социалистическия строй в България. Българският народ обаче отново показва на какво е способен, вървейки в дружното семейство на социалистическите страни, а социалистическия строй показва своята жизненост и пълно предимство пред капиталистическия строй. Ще минат само няколко години и нашата родина ще застане във всяко едно отношение рамо до рамо с най-напредналите страни в света.

Георги Димитров със своя пламенен живот като велик интернационалист и патриот учеше нашия народ и неговата младеж да се труди упорито, да действа решително и смело за изграждането на своята социалистическа родина. Той предупреждаваше, че изграждането на социализма не ще върви по гладък път. Този път ще бъде труден и трънлив, но нашата партия неведнъж е доказала, че не се бои от трудностите при изпълнението на своята историческа мисия. Новите темпове, които чертае нашата партия и през 1964 г., са израз на този димитровски дух, пряко продължение на димитровското дело, изпълнение на неговите завети.

Другарки и другари народни представители! Пловдивски окръг през миналата година работи под благотворното

влияние на Осмия конгрес на Българската комунистическа партия. Вдъхновявани от решенията на Осмия конгрес, трудещите се от окръга успешно изпълняват производствената програма в промишлеността и строителството. Възложена ни задача да произведем серийно първият български лозарски трактор е вече осъществена. Ще се произведат повече от 600 трактора, от които 150 за Съветския съюз. Благодарение на близката помощ на съветските специалисти от Минския тракторен завод новият подобрен български лозарски трактор вече успешно работи в редица трудово-кооперативни земеделски стопанства. В близките години той ще стане голям помощник на лозарите и овощарите не само в нашата страна, но и в редица братски нам социалистически страни.

Въпреки неблагоприятните климатични условия и в селското стопанство в сравнение с 1962 г. се увеличиха добивите на пшеницата, фасула, картофите, сливите, етеричните масла и от редица други култури, а добивът на царевицата беше почти удвоен не само по валова продукция, но и от декар. Докато през 1961 г. в окръга бе произведена около 35 хил. т царевица, през 1962 г. 41 хил. т, то през 1963 г. валовата продукция на царевицата надминава 75 хил. т, а на декар достига около 400 кг.

Животновъдството ще даде в сравнение с 1962 г. в повече 3000 т мляко и 77 т вълна и т. н.

Наред с тези успехи селското стопанство в окръга не само поради лошите климатични условия, но и поради недостатъците на труда и липсата на работна ръка не даде на държавата плануваните количества от някои култури, като захарно цвекло, някои видове зеленчуци, ягоди, ориз, плодове.

Високото трудово напрежение и недостигът на работна ръка през най-решителните месеци и тази година доведе до проваляне на някои култури, за които бяха вложени много труд и много средства.

Новият начин на планиране на селскостопанската продукция, който опитно се залага и в нашия окръг по инициатива на др. Тодор Живков, ще доведе до по-правилно разпределение и обработка на културите, съобразявайки се с възможностите на работната сила и наличната механизация. Този начин на планиране ще доведе до разкриване наличните резерви в селското стопанство, вследствие на което ще се получи повече и по-евтина продукция, ще се създадат условия за по-нататъшното разширено възпроизводство на селското стопанство.

Ние считаме, че сега ще се създадат по-големи възможности за творческа работа на кадрите, за разгръщане инициативата на партийните организации. Този начин на планиране ще даде възможност още повече да се повиши пар-

тийната и производствена дисциплина, тъй като планът ще бъде дело на целия колектив и чувството на отговорност у всеки кооператор ще се увеличи. Той ще увеличи взаимния контрол в бригадите, в звената за по-пълно използване на трудовите ресурси, земята и техниката. Разбира се, новият начин на планиране ни задължава да вземем сериозни мерки за укрепване на трудовата дисциплина в кооперативните стопанства, особено в слабите кооперативни стопанства. Богатите и укрепнали стопанства са свикнали да набират работна ръка от слабите и неукрепнали в най-важните сезони, като им заплащат по 3—4 лв. надница. Тази система се използва нашироко от някои укрепнали ТКЗС в окръга и града. А това влошава още повече работата в някои от тези слаби стопанства, особено в католишките села. Ние смятаме, че постановлението на Централния комитет на партията и Министерския съвет за укрепване на трудовата дисциплина трябва с още по-голяма строгост да се отнася и за онези кооперативни стопанства, председатели и кооператори, които самоволно наемат работна ръка от други кооперативни стопанства или самоволно напускат особено през месеците май до октомври и с това провалят изпълнението на тяхната производствена програма.

Успехът на селското стопанство в Пловдивски окръг до голяма степен ще зависи преди всичко от пълното използване на земята. За голямо съжаление обаче една значителна част от тази земя, около 200 000 дка, е силно заблатена и не се използва, а това е най-плодородната част от Тракийската низина. В някои кооперативни стопанства, като Цалапица, Бенковски, Белозем, Голямо Конаре и някои други, има не само по 8 до 10 000 дка заблатени площи, но вече и по 40—50 къщи в тези селища са застрашени от срутване. Това нанася огромни загуби на народното стопанство и представлява голямо бедствие за населението в тези селища. Тревогата у кооператорите е много голяма. Наложително е правителството и Главното управление по водното стопанство още през тази година да заделят не само необходимите средства, но и техника, за да се окаже помощ на тези селища по отводняване на заблатените земи и спасяване от заливане на някои селища в окръга. По-нататъшното протакане на този въпрос само ще нанася вреда на народното стопанство, ще създава недоволство у хората. Изразходваните средства и материали за отводняването на земите ще се изплатят за кратко време, максимум за 3—4 години.

Новият народностопански план за 1964 г. поставя пред нас и задачата за пълното използване на напоителните системи и усвояване на нови поливни земи. Нашето внимание сега е насочено към изграждането на няколко нови крупни обекта, като язовирите Мечка, Домлян, напоителното поле

Тополница—Пясъчник и редица други по-малки обекти. До преди няколко дена на мелиоративните обекти излизаха по 3—4000 души. Голямо затруднение на работата обаче на тези обекти представлява липсата не само на достатъчно машини, но и на гумени ботуши и цървули. Известно е, че през зимата на село гумените ботуши и цървулите са от първа необходимост. А такива не само че липсват, но и тези, които съумяваме да доставим, са крайно некачествени и селяните ги наричат „десетдневки“, тъй като повече от 10 дена те не могат да изтраят.

Понеже този проблем е много сериозен за селата, аз искам да помоля председателя на Комитета по химия и металургия и председателя на Комитета по леката промишленост да кажат докога ще търпят подобно положение и с какво ще го обяснят. Трябва да се вземат мерки да се пускат на пазара повече и по-качествени цървули за задоволяване нуждите на селското население.

Накрая искам да поставя още един въпрос по поръчение на избирателите от нашия окръг. Той се отнася до правилното използване на националния курорт Хисар. Известно е, че Хисарските минерални води са привличали още навремето римските императори и множество хора от разни страни. И сега има много кандидати да дойдат на почивка и лечение в Хисар, стига да се създадат що-годе нормални условия за това. Голямата популярност на този курорт сега привлича около 100 000 души от страната ежегодно, които търсят помощта на неговите лечебни води. Около 40 000 души се лекуват организирано в лечебните заведения, обаче останалата част живеят при най-нехигиенични и антисанитарни условия в разни частни къщи. Липсват и прилични заведения, където идващите на лечение могат да се нахранят. Особено тежко е положението през пролетта, лятото и есента, когато в Хисар идват хиляди хора от цялата страна. Въпреки правилното разбиране на Комитета по планиране, Министерството на търговията, Централния кооперативен съюз и Управлението по туризма и досега не са намерени средства и възможности да се построи поне един ресторант, който да отговаря, макар и частично, на крещящите нужди на лекуващите се в Хисар.

Хисар може да се използва целогодишно. Той ще носи милиони валутни левове печалба на нашата страна, ако се благоустрои и се създадат условия за лечение и почивка. Затова обаче е необходимо да се построят на първо време поне няколко хотела на Балкантурист и те самите да привличат в Хисар нови почиващи не само от нашата страна, но и такива от чужбина.

Защо е необходимо да се строят хотели в някои райони, където се използват едва по два-три месеца през годината и останалото време стоят празни. За да се рентират

те, са необходими 30—40 години, а в такъв прочут лечебен курорт като Хисар при целогодишно използване биха се изплатили само за 5—10 години. Интересите, свързани с развитието на курортите в нашата страна, налагат час по-скоро да се вземат мерки за най-цялостното използване на Хисар.

Ние смятаме, че трябва да се намерят средства и още тази година да се започне строителството на балнеолечебница, ресторант и поне един хотел на Балкантурист в Хисар.

Другарки и другари! Изпълнението на плана в окръга поставя пред предприятията, трудовите колективи, кооперативните стопанства и цялата окръжна партийна организация сериозни и отговорни задачи. То изисква значителни усилия за подобряване ръководството и работата по мобилизиране на работниците, кооператорите и специалистите за изпълнение и преизпълнение на плана през 1964 г. Ние сме уверени, че работническата класа, инженерно-техническите кадри, кооператорите, всички трудещи се от Пловдивски окръг с чест ще изпълнят задачите, които поставя пред тях Централният комитет на партията чрез плана и бюджета за 1964 г.

Аз ще гласувам за проекта за държавен народностопански план за 1964 г. и бюджета на Народна република България, защото те представляват нова стъпка към укрепване икономическата мощ на нашата страна и създават условия за по-пълно задоволяване на материалните и културните потребности на нашия народ. (*Ръкопляскания*)

Председателствуващ д-р Пенчо Костурков: Има думата за изказване народният представител министър акад. Любомир Кръстанов, председател на Българската академия на науките.

Министър акад. Любомир Кръстанов: Другарки и другари народни представители! Решенията на Осмия конгрес на БКП насочиха правилно бъдещото развитие на нашата наука. Затова сега тя изцяло се устремява към разрешаването на такива актуални и перспективни научни проблеми, които са тясно свързани с нуждите и изискванията на нашето социалистическо, стопанско и културно развитие и по-специално с научното обслужване на материалното производство.

За дейците на науката у нас трите понятия — наука, технически прогрес, материално производство, стават все повече неделими. От това, разбира се, никак не следва, че съществува опасността да се изпадне в груб практицизъм в областта на науката, както още мислят някои. Наопаки, днес научните проблеми, които се зараждат в практиката на социалистическото строителство и специално в мате-

риалното производство, са толкова сложни и научно комплексни, че могат да се атакуват с успех само с помощта на съвременни, мощни научни средства, с помощта на съвременната научна теория и експеримент.

Днес не може дума да става и най-практичният въпрос да се разработва без сериозна теоретична обосновка, без теория. Ако се върви към търсене на новото без теоретична основа, това значи сляпо и пипнешком, само чрез така наречения от Енгелс „пълзящ емпиризъм“, при който се пилеят и сили, и средства, напразно да се търсят нови резултати. А изследванията на сложните изникващи и в практиката проблеми е извор на нови идеи за обогатяване на научната теория. Нима може да твърди някой например, че изследванията, свързани с пълното използване на компонентите на кремиковската руда, е само груб практицизъм в науката? Нима може да се приеме същото и за изследванията на нашите лигнитни въглища на Марица-изток и тяхното рентабилно използване? Нима търсенето на нефт и газ е едно използване само на груба сондажна техника? Не, разбира се. Това са сложни научни въпроси, за разрешаването на които се налага използването на съвременните постижения на научната теория и прилагането на най-мощни технико-експериментални средства при предпоставката за предварителни сериозни научни изследвания. Така днес при огромното развитие на науката и при високото усъвършенстване на производствените процеси с помощта на електрониката и автоматиката, при търсенето и използването на нови енергетични ресурси и системи, при откриването на нови вещества и материали и въвеждането им в производството науката се явява не само необходима база за производството, но, обратното, тя черпи от производството, от практиката нови идеи и проблеми. Така се създава днес като обективна закономерност връзката между науката и практиката и тяхното единство. Така днес науката се превръща в производителна сила, в основа на техническия прогрес, който се обуславя от ефективното и бързо използване на научните резултати в практиката и предимно в материалното производство.

За ръста на техническия прогрес не е меродавно изключително само развитието на техническите науки и техниката. Важен фактор е също така развитието на така наречените фундаментални науки — математическите, физическите, химическите, биологическите и по-специално биохимията и икономическите науки — които с откриването на нови закономерности, ефекти, явления и свойства са основата за развитието на техническите, медицинските, селскостопанските и други науки. За тези, които успяват да използват най-ефективно

и бързо научни резултати за практически цели, за тях науката е рентабилна производителна сила, която не работи само на дотации. Всъщност съревнованието днес в икономиката в международен мащаб се развива по тази линия — не само да се развива науката сама за себе си с цел увеличаване човешкото познание — което е също полезно и необходимо, но бързо да се използват нейните резултати в живота, което е десетократно пъти по-полезно или по-точно казано — народополезно.

Нашето стопанство и производство расте и се развива непрестанно. Но това стопанство и производство трябва да има научна база, без която днес една съвременна социалистическа държава не може да бъде участник в международното икономическо съревнование. Ние принадлежим на социалистическия лагер и естествено ще използваме и трябва да използваме в порядък на взаимна обмяна неговите научни и научно-технически постижения, а също така и там, където е възможно, постиженията на световната наука и техническия прогрес. Но това няма да бъде достатъчно, както няма да се свърши цялата работа и чрез закупуването на лицензии. Съвсем очевидно е, че ние имаме специфично наши научни проблеми, които никой няма да ни разрешава.

От научна гледна точка ние трябва на първо място да обезпечим решаването на тези именно научни проблеми. Към тази правилна постановка ни насочи както винаги в решаващи моменти ЦК на нашата партия и лично др. Тодор Живков. Всички, които са се занимавали с тези въпроси, знаят, че още преди Осмия конгрес на др. Тодор Живков беше инициативата да се обсъдят съвместно и неделимо нашите проблеми в науката, техническия прогрес и производството и да се разработят перспективните направления на тяхното единно развитие. За тази цел беше извършена огромна проучвателна работа, в резултат на която се утвърдиха главните направления в развитието на нашата наука във връзка с техническия прогрес и се реши създаването на редица нови научни центрове. Това по-късно стана и основата на тази част от Директивите на Осмия конгрес, които се отнасяха до развитието на науката и техническия прогрес. Тези ръководни положения в Директивите насочиха дейността на БАН, АСН, ведомствените научни институти и катедрите във ВУЗ по решително нови пътища и научни мероприятия, които осигуряват сега творческото свързване на науката с производството, които повишават практическата ефективност на резултатите от научните изследвания. На тази основа са изработени перспективните и текущи научни планове на институтите и другите научни звена, а също така и плановите за 1964 г. Есенцията на тези планове се съдържа в държавния план за наука и технически прогрес,

изработен въз основа предложенията на научните учреждения от Държавния комитет за наука и технически прогрес, който положи особени усилия за финансовото обезпечаване на плана. В него са включени такива научни проблеми и теми, резултатите от които ще бъдат не само научни новости, но ще бъдат и пряко полезни на производството. Наше неотменимо задължение е да извършваме изследванията на съвременно научно равнище, със съвременни методи, машини и съоръжения за експерименталните изследвания. Защото само тази наука, която е на съвременно научно равнище, е научно рентабилна и конкурентоспособна днес на световната научна арена.

Във връзка с това е необходимо да се отбележи към какви проблеми се насочва нашата наука за 1964 г. и какво е финансовото обезпечаване на научните изследвания и на тяхната материално-техническа база. Българската академия на науките е ръководителят и координаторът на научната работа у нас в областта на основните природо-математически и обществени науки. Тя извършва тази дейност с помощта на обединени научнокоординационни съвети по отделните науки, изградени от представители на БАН, ВУЗ и други институти на широка обществена основа. Съществена новост в научната дейност на институтите на академията е тяхното активно участие при разработването на научни проблеми, свързани с научно-техническата дейност на СИВ. Успешно се развива по редица важни въпроси започнатото отдавна двустранно научно сътрудничество с академиите на социалистическите страни. Във връзка с това сътрудничество искам да подчертая, че ние не забравяме препоръките на Централния комитет на партията все по-тясно да свързваме нашата работа с тази на съветските научни институти, да разширяваме и задълбочаваме общата работа с тях, за да достигнем по-бързо съвременно равнище на науката. Да, това за нас е единственият път.

От съветската научна съкровищница ние черпим не само нови научни факти и постижения, но на основата на най-прогресивни идеологични и методологични установки ние усвояваме нови научноизследователски и научноорганизационни методи.

От съветска страна в това отношение ние получаваме пълно разбиране и братско съдействие. За това добре говорят резултатите от досегашната съвместна работа. Досега са излезли редица важни научни публикации съвместно от съветски и наши учени в наши, съветски и чужди научни списания. Интересно е, че от кръгло 110 научни теми, които се предвиждат в планове на БАН през 1964 г. за съвместна работа със социалистическите страни, 40 теми кръгло се разработват съвместно със съветските институти. Като пример могат да се споменат темите: Изследване тънки слоеве

от полупроводникови съединения; Изследване електрическите и фотоелектрически свойства на стъклообразни полупроводници с ниска проводимост; Разработка на нови типове термоелектронни преобразователи на топлинната енергия в електрическа; Изследване условията за образуване на витамин B_{12} от актиномицети и бактерии; Общославянски лингвистичен атлас и редица други важни въпроси.

И днес талантиливи наши млади специалисти работят и се специализират в съветски научни учреждения, нашите институти се посещават от много съветски учени и по такъв начин, което е много важно, се установява плодотворен личен контакт между нашите и съветските научни работници. Ние неотклонно ще разширяваме и задълбочаваме нашите съвместни работи с учените от великата страна на строящия се комунизъм.

От областта на природо-математическите и обществени науки в държавния план са включени за разработка от Българска академия на науките 67 теми, по 40 от които са ръководни институтите на академията, които имат съществено значение за развитието на науката и народното стопанство. Могат да се споменат за пример: Разработване на методи за получаване на чисти метали и химически чисти неорганични и органични реактиви. От особен интерес са и Изследванията на структурообразуването на пластмасите и на зависимостта на свойствата от структурата им — по линията на Съвета за икономическа взаимопомощ. Важни приноси в теорията и практиката, както показват досегашните работи, се прави с разработването на проблемите Кинетика на фазообразуването и кристализацията и Електрокристализация на металите, които са свързани с въпроса Изследване на методите за нанасяне и свойства на метални покрития, от които се очакват интересни постижения. Ще продължат и изследванията на проблемата Научни въпроси на изчислителната математика и техника, в които се предвижда разширяване възможностите на вече създадената електронно-сметачна машина за инженерни и научни изчисления чрез включване на нови регистри, разширение на паметта и др. Ще започне и работа по създаването на средна универсална цифрова електронна машина, която ще служи и за планоикономически изчисления.

От важно значение за практиката е и разработването на проблемата Механизъм на разрушаване на твърди среди под действието на взривни и други импулси, което води до увеличаване ефективността на пробивно-взривните работи при разработването на тънки рудни жили и др. Мога да съобщя, че по този въпрос вече са получени отлични резултати и сега оригиналната апаратура, заедно с нейните конструктори, е на последно изпитание в Съветския съюз, където буди голям интерес.

С Разработването на палеографски, литофасиални и структурно-тектонски карти на България и обобщения към тях ще се изяснят взаимоотношенията между различните зони в страната, както и въпросите, свързани с практическото приложение на тези карти при проучванията на находищата на нефт и газ, рудни и нерудни полезни изкопаеми.

Уместно е да бъде отбелязано също така, че изследванията върху проблемата Стимулация и инхибиция на жизнените функции при растителните организми дават основание да се очакват значителни за народното стопанство резултати. С разработването на проблемата Химия и технология на синтеза и биосинтезата на витамини и коензими и разработване на икономически ефективни методи за получаване на витамини и коензими за хранителната промишленост и животновъдството и особено А, В₂ и В₁₂ усилията са насочени към създаване на икономична технология за получаване на каротин и каротиноиди и селектиране на високопродуктивни на витамините А, В₂ и В₁₂ щамове микроорганизми.

По проблемата Повишаване икономическата ефективност на капиталните вложения в народното стопанство ще се изследва икономическата ефективност в отделни отрасли на електропромишлеността и черната металургия. Също така ще се работи по икономическата ефективност от автоматизацията на производството в различните отрасли на производството и по определяне на технико-икономическата ефективност от въвеждането на пластмаси в машиностроенето, промишлеността, селското стопанство и др.

Тук аз давам само отделни примери, пък и не е необходимо да изброяваме десетките теми, които са залегнали в държавния, централния и институтските планове на Българската академия на науките. Болшинството от тях се отнасят до оригинални и важни за науката и практиката проблеми. Дейността на Българската академия на науките е разностранна и това се определя от особеностите и развитието на науките, които се включват в нея.

Освен природо-математически и обществени науки в академията се развиват още технически и медицински науки. Всички тези науки изискват и създаването на специална материално-техническа база, с която се осигурява планомерното провеждане на научните изследвания. Тази материална база — помещения и съоръжения — ще се развива и усъвършенствува постоянно, така както се развиват съответните науки. Това, разбира се, трябва да става икономично и целенасочено. Специално внимание се обръща от наша страна при съоръжаването на експерименталните лаборатории на институтите с модерна апаратура и при доизграждането на малките институтски уредостроителни работилници, в които от досегашния наш опит ние виждаме центрове за

създаване на уникална апаратура не само с научно, но и с производствено значение.

Материално-техническата база на Българската академия на науките всяка година се подобрява благодарение правилното отношение и постоянните грижи на партията и правителството, които осигуряват значителни капитални вложения. За 1964 г. по проектоплана за Българската академия на науките се предвиждат капитални вложения в размер на 1 603 300 лв., от които за строителство и първоначално обзавеждане на нови обекти се отделят 700 000 лв., а за машини и съоръжения по централна доставка 903 300 лв. за внос и от местно производство. С тези капитални вложения се осигуряват най-необходимите основни мероприятия за строителството на нови обекти, като: сградата на институтите по биология и биохимия, комплекса от очисти съоръжения и хранилища за радиоактивни отпадъци от цялата страна, довършването на сградата на химическите институти, направата на пътища и вертикална планировка около построените институтски сгради на 4-ти км и редица по-малки помощни и сервизни постройки. Вносната апаратура се състои главно от прецизни металорежещи машини, електрически и електронни измерителни апаратури, оптико-физически уреди и редица други апарати.

Сега цялостната работа по развитието на селскостопанската наука и техническия прогрес в селското стопанство е съсредоточена в Академията на селскостопанските науки. В държавния план са включени 17 проблеми и 79 теми. Работи се в големи колективи по основните въпроси на селското стопанство, като: зърнен проблем, фуражен проблем, въвеждане на интензивно овощарство, химизация на селското стопанство, комплексна механизация и електрификация на селското стопанство, подобряване породността на селскостопанските животни, разрешаване на белтъчния проблем, борба с болестите и паразитите по растенията и домашните животни, хибридизация и хетерозис по растенията и др.

Академията на селскостопанските науки поддържа активни връзки с научните центрове по тези науки във всички социалистически страни и предимно с тези в СССР. Предвижда се през 1964 г. Академията на селскостопанските науки да участва в съвместната разработка на 30 теми с 15 свои института. Нашите институти ще работят например по такива проблеми като: изучаване почвата и разработка на методи за повишаване плодородието ѝ, ерозията и борбата с нея; разработка на методи за ефективно използване на минералните торове, агромелиорации и поливане на културите, изучаване изходните материали за селекция на нови сортове; по защита на растенията от вредители и плевели; разработка на методи за селекция и въвеждане на нови сортове полски култури (пшеница, картофи, захарно цвекло,

царевица); по биологията на размножаването и изкуствено-то осеменяване на селскостопанските животни; по механизацията, електрификацията и автоматизацията на селското стопанство; по икономическата ефективност на капиталовложенията в селското стопанство и други.

Трябва да се изтъкне, че за първи път у нас Академията на селскостопанските науки разработи план за технически прогрес в селското стопанство, който е цялостна програма за внедряване постиженията на селскостопанската наука в практиката за период от една година. Той обхваща всички наши научни постижения, даващи значителен икономически ефект при внедряването им, научно осветлен челен опит и известен брой чуждестранни научни постижения. По този начин планът за селското стопанство се допълва с плана за научно доказаните и проверени пътища и средства, които осигуряват неговото успешно изпълнение.

Проблемите, поставени за разрешаване в плана за техническия прогрес в селското стопанство, се групират в следните раздели: механизирание на работните процеси в растениевъдството и животновъдството; нови сортове; нови породи животни; нови агротехнически мероприятия и технологии при отглеждане на селскостопанските култури.

За всички тези важни мероприятия на Академията на селскостопанските науки е необходима сериозна и съвременна материално-техническа база. По плана на капиталните вложения за 1964 г. на Академията на селскостопанските науки се предвижда за строителство на нови обекти, главно лабораторни сгради, вегетационни къщи, производствени оранжерии и др. при редица институти сумата 1 919 500 лв., в това число за наука 1 275 300 лв. За машини и съоръжения се предвиждат 1 577 800 лв., в това число за наука 210 400 лева.

Във връзка с едно от основните задължения на Академията на селскостопанските науки да изпитва и предлага за внедряване у нас нови високопроизводителни селскостопански машини е необходимо да се внасят моделни машини от чужбина. Тук искам да отбележа, че това мероприятие на Академията на селскостопанските науки не е обезпечено напълно с необходимите средства. Ние трябва да имаме предвид, че нашата селскостопанска наука бързо се развива и сега стои на едно доста високо равнище със своите постижения, които са известни у нас и в чужбина. Този научен потенциал на новосъздадената академия трябва да се използва, като постепенно тя се съоръжава и със съвременна експериментално-техническа база.

През 1964 г. в центъра на научноизследователската дейност в областта на медицинските науки ще стоят три проблема: Химия на природните и синтетични биологични веще-

ства, Охрана на труда и бита във връзка с индустриализацията на страната, Ендемичната нефропатия.

Изследванията върху химията на природните и синтетични биологични вещества имат за цел издирването на ефикасни средства за лечение и профилактика на злокачествените новообразувания, сърдечносъдовите заболявания, туберкулозата и други заболявания, разработване на методи за получаване на стероидни хормони и витамини, разширяване възможностите на лекарствената терапия.

Вторият проблем произтича от непрекъснато развиващата се индустриализация на нашата страна и механизация на селското стопанство за установяване свързаните с тях вредности на средата, хигиенното им нормиране и разработване на оздравителни мероприятия. Ще продължат проучванията за разкриване етиологията на ендемичната нефропатия, заболяване, довело до тежки поражения на здравето на населението в някои райони на страната.

Освен тези проблеми, които са включени в държавния план, ще се извършат проучвания в областта на йонизиращите лъчения, кръвопреливането и кръвозаместителите, злокачествените новообразувания, хипертоничната болест, артериосклерозата и ревматизма.

Научноизследователският план в областта на медицината за 1964 г. включва 33 проблема и 806 теми. По този начин освен добре обзаведените научноизследователски центрове, създадени през 1963 г., като центъра по сърдечносъдова хирургия на ИСУЛ, Научноизследователския институт по радиология и радиационна хигиена, групата по нефрология при Висшия медицински институт — София, и др., ще се разширят възможностите на редица други научноизследователски заведения, като Института по охрана на труда и професионални заболявания и др.

Общият размер на средствата за финансиране на научноизследователските медицински заведения и на висшите учебни медицински заведения през 1964 г. надхвърля 20 000 000 лв. За финансирането на научноизследователските медицински институти на Министерството на народното здраве и социалните грижи се предвиждат 6 500 000 лв.

Особено внимание през 1964 г. ще се обърне на изследванията в областта на фундаменталните медицински дисциплини с цел да се повиши равнището на научноизследователската дейност. Характерен белег на научноизследователския план е координацията на усилията на научните медицински работници от различните заведения и колективи, съобразена с необходимостта да се използват най-пълно възможностите на наличната материална база.

Другарки и другари народни представители! Аз изложих пред вас най-общо и в основни линии научната дейност през 1964 г. у нас в областта на природо-математическите и

обществените науки, селскостопанските и медицинските науки. Ние сме длъжни да изпълним тези целесъобразно изработени научни планове, за да оправдаем надеждите и отговорим достойно за грижите, които проявяват към родната наука нашата партия и народното правителство. Ние не надценяваме силите на нашата наука, но когато обективно преценим нашите възможности, ние считаме, че научните планове са съобразени с нашите научни сили, че са обезпечени с финансови и материално-технически средства и при правилно разпределение и насочване на научните сили и средства плановете ще бъдат изпълнени. Това зависи само от нас — научните работници.

Разбира се, ние имаме още редица недостатъци в нашата научна дейност. Ние още не съсредоточаваме нашите научни сили и средства по най-важните проблеми на нашата наука. Не навсякъде ние сме установили принципен и висок критерий в преценката на научните изследвания, все още не се развива навсякъде в нашите научни учреждения творческа и свободна научна критика, така както повелява нашата партия. Ние считаме обаче, че тези недостатъци постепенно отстъпват пред все повече утвърждаващото се съзнание у научните работници за техния дълг пред партията и народа и за тяхната отговорна роля в строителството на социализма. Това не е празен оптимизъм, защото той се потвърждава от редица научни резултати, получени с упорит научен труд, които имат важно стопанско значение.

Ще ми позволите да ви съобщя някои научни резултати на Българската академия на науките, които ще бъдат внедрени в практиката през 1964 г., тъй като са доста интересни.

1. Внедряване на бързовтвърдяващ се цимент в промишлеността за строителни материали и строителството. Въз основа на резултатите от научните изследвания през 1963 г. бе извършена проверка в производствени условия. Направените проби с две партии цимент от 330 т показаха, че употребата на бързовтвърдяващ се цимент увеличава началните якости на бетона няколко пъти в сравнение с обикновения портландцимент, което позволява декофриране, вдигане и транспортиране на елементите след 12—24 часа нормално отлежаване или след краткотрайно пропарване от 2—4 часа. Това позволява да се премахне изцяло или съкрати неколкократно сега прилаганата термична обработка на бетонните елементи за индустриално строителство.

Сега се разгледа въпросът за окончателното внедряване на бързовтвърдяващия се цимент през 1964 г. Общият годишен икономически ефект се очаква да възлезе приблизително на около 1 500 000 лв.

2. Електронна система за регулиране честота-мощност.

Уредбата е изработена и изпробвана през тази година във ВЕЦ Пещера. Представена е успешно на симпозиум в Будапеща и на изложбата „България строи социализъм“ в Москва. Регулира честотата с точност $\pm 0,05$ хц. Управлява групово водните централи. Внедряването ще се извърши през 1964 г.

3. Внедряването на абсорбер, тип „тръба на Вентури“ за абсорбция на серен двуокис от конверторния газ на нашите металургични предприятия за цветни метали и евентуално за използването му като прахоуловител при същия газ. Общата икономическа сметка показва, че ако вместо скрубери за абсорбцията на серния двуокис в ДМП Г. Димитров с производителност 40 000 куб м обработван газ се проектира тръба на Вентури, ще се реализира икономия само от капиталовложения към 100 000 лв. Предлага се за внедряване през 1964 г.

4. Внедряване на многофункционална добавка ДМ—36 към смазочни масла.

Въпросната добавка ще се използва за намаляване на корозионната активност и окисляемост на произвежданото в страната смазочно масло Автол—18. Получената добавка ДМ-36 по антикорозионните си свойства е почти равностойна на най-ефективната съветска присадка ДФ—8 и се доближава до тази на западната Любризол 1060. Окончателното внедряване ще се извърши през 1964 г. в ДХК Верила. Приблизителният годишен икономически ефект се изчислява към 200 000 валутни лв.

Тези примери, както ще се види в края на годината, не са единствените. Те показват само, че нашите научни работници са се устремили по верния път, сочен от нашата партия.

Другарки и другари народни представители! Призовавам ви единодушно да утвърдите народностопанския план и бюджета за 1964 г. за възхода на нашата наука, за разцветта на нашата социалистическа родина. *(Ръкопляскания)*

Председателстващ д-р Пенчо Костурков: Има думата народният представител др. Петър Панайотов.

Петър Панайотов: *(От трибуната)* Другарки и другари народни представители! Настоящата сесия на Народното събрание разглежда въпросите на държавния народностопански план и бюджета за 1964 г. Споделям мотивите към двата законопроекта, изложени в докладите на председателя на Държавния комитет за планиране др. инж. Апостол Пашев и на министъра на финансите др. Димитър Попов.

И двата законопроекта отговарят на основните изисквания на социалистическото ни развитие и на податните сили на нашата социалистическа нация.

Позволете ми да се спра на образованието, културата и изкуството. Това, което планираме в областта на идеологическия фронт през 1964 г., има солидна основа, изградена от 9 септември 1944 г. до днес. Ние извършихме културната революция и отидохме далеч напред.

Девети септември 1944 г. откри нов етап в развитието на образованието, науката, културата и изкуството у нас. Историческа необходимост тогава беше да сринем и захвърлим в историята буржоазната идеология и на нейното място да изградим пролетарската идеология. В тежка битка под ръководството на БКП начело с нейния ЦК се извърши това историческо дело — господстваща идеология у нас стана пролетарската идеология, марксизмът-ленинизмът. Буржоазната идеология беше изгонена от образованието, науката, културата и изкуството. Навсякъде проникна и се утвърди пролетарската идеология.

Идеологическият фронт, изграждан върху марксизма-ленинизма, постигна исторически завоевания. Културната революция даде богати плодове. Настъпи разцвет на образованието, науката, културата и изкуството. Вече 19 години те служат за изграждането на социализма, на народа, на неговото културно издигане и комунистическо възпитание.

Новият социалистически живот, историческото дело на трудещите се вдъхновяват дейците в областта на образованието и науката, вдъхновяват писателите, художниците, театралните дейци, композиторите, музикантите. Те дават своята дан в културната революция. Никога българският народ не се е ползвал от толкова духовни ценности, не е имал такива възможности за своето културно развитие. Социалистическо образование, наука, култура и изкуство проникват във всички области, във всички краища на страната, стават достояние на милионите трудещи се и както казва Маркс, се превръщат в материална сила.

През 1944 г. са издадени 1367 заглавия в 9 277 000 книги тираж, а през 1963 г. ще се издадат 3720 заглавия в 38 400 000 тома тираж.

По разпространение на масовия печат ние сме на едно от първите места в света — 553 000 000 годишен тираж на вестниците.

Периодичният печат през 1944 г. е имал 5 000 000 годишен тираж, а в 1963 г. — 23 000 000 — почти пет пъти повече.

В 1944 г. книгите в библиотеките са били 4 000 000 тома.

През 1962 г. е имало 8575 библиотеки (общо държавни, читалищни и профсъюзни) с над 500 тома. Общ книжен фонд — 26 738 000 тома, или над 6 пъти повече книги за всеки читател в сравнение с 1944 г.

За 1962 г. библиотеките в страната са обслужили 2 996 310 читатели с раздадени 36 330 992 тома книги.

Читалищното дело се разраства: през 1944 г. имаме 2918 читалища със 139 000 членове, а през 1962 г. 4508 читалища с 938 711 членове.

Книжният фонд на читалищните библиотеки е 2 100 000 тома срещу 10 670 000 тома през 1962 г.

Музеите през 1944 г. са били 13, а през 1963 г. — 130.

Огромна скок направи и киномрежата. През 1944 г. имаше 213 кина, а през 1963 г. — 1900. Киното проникна широко в селата.

Българското радио стана мощен фактор за политическото и естетическо възпитание на народа. Сега всяко второ семейство е радиоабонант.

Крупно завоевание за българския народ е нашата телевизия.

Развива се нашето национално по форма и социалистическо по съдържание изкуство.

Ние наследихме на 9 септември 1944 г. 14 театъра, а днес те са 34; опери — 2, а днес — 6, 1 държавен оркестър, а сега — 11 и т. н.

Другарки и другари народни представители! Завоеванията в областта на културата и изкуството са големи. Ние се гордеем с тях. Предвиденото в проектопланна ще подпомогне по-нататъшното развитие на културата и изкуството. Предвижда се увеличение на посетителите на театралните, музикалните и цирковите спектакли; увеличение на производството на игрални филми от 10 на 12; на късометражните от 106 на 116; на кината от 1900 на 2000 — увеличение със 100 кина; увеличават се издателските коли на книги, списания, вестниците и др.

Повдигам въпроса за доизграждането на материално-техническата база на телевизията. В това отношение по проектоплана за 1964 г. за капиталовложения за радиото и телевизията са определени следните суми:

а) надстройка на радиодома	25 000 лв.
б) за строително-монтажни работи за преустройство на Студиото на ул. Т. Страшимиров 2	225 000 лв.
в) за изграждане на телевизионния и УКВ предавател на вр. Ботев	233 000 лв.
общо: 483 000 лв.	

Сумата не е малка. Тя говори за големите грижи на народната власт към телевизията. Но тя не е достатъчна. Не се решават въпросите по изграждането на телевизионния предавател на вр. Ботев и преустройството на телевизионното студио на ул. Т. Страшимиров 2.

За доставката на телевизионен и УКВ предавател от Франция на кредит през 1964 г. за първата вноска (1/3 от стойността) са необходими 285 000 лимитни лева. Не се ли осигуряват?

гурят тези средства и не се ли достави преподавател за Ботев връх, голяма част от България остава без телевизия до края на 1966, началото на 1967 г.

С нанесените поправки по законопроекта за бюджета на Народна република България в чл. 4 разходите за по-нататъшното развитие на просветата, науката и културата се увеличават с 253 000 лв. Това увеличение се дава общо за комитета и Министерството на просветата. Предлагам да се увеличат средствата, предвидени за изграждане на материално-техническата база на телевизията.

Искам да засегна един въпрос, който е от областта на културата. Избран съм в Тревненския избирателен район. При обиколките ми в гр. Трявна тревненската социалистическа общественост много настойчиво поставя въпроса за изграждане на читалищен дом в града. Напоследък получих изложение на Градския комитет на БКП в Трявна по този въпрос. Под ръководството на ЦК на партията и правителството Трявна се превърна в един от промишлените центрове в страната. В града се провеждат редица мероприятия за благоустрояване по линията на държавния бюджет и най-рационалното използване на средствата от самооблагането. Построен е физкултурен стадион, детски дневен дом, пристройка към училището; 90% от самооблагането тая година се влага в училищно и канализационно строителство.

Трявна има прекрасни културни традиции още от преди Освобождението. След 9 септември 1944 г. тревненци продължават и развиват тия традиции вече при социалистическа обстановка.

Трявна на Пенчо Славейков и Ангел Кънчев, на големите майстори—строители, резбари и зографи, днес съхранява оставеното от тях национално архитектурно, резбарско и зографско богатство.

Социалистическа Трявна резервира старата част на града с неоеценимото богатство на нейната самобитна тревненска архитектурна школа.

Наскоро тревненци отпразнуваха нова културна придобивка — откриха музей на резбарското и зографско изкуство в прочутата Даскалова къща — първият и единствен в нашата родина.

Тревненци подготвят откриването на своя скромна художествена галерия.

И ето тая Трявна, която наброява 12 000 жители, няма читалищен дом, няма театрален салон. Тревненци са принудени да гледат театър на 7 км в Плачковци, а най-запалените отиват в Габрово.

Тревненци са излагали не един път нуждата от читалищен дом в окръжния народен съвет и Държавния комитет по планирането — лично пред др. инж. Апостол Пашев, но задоволителен отговор досега не са получили.

В стотици села у нас се построиха читалища, в стотици други се строят сега. Това е правилна политика, тук са големите грижи на партията и правителството за развитието на културата във всички селища. Но ето — главно по вина на планиращите органи. Трявна с 12 000 жители, 5000 от които са работници, няма читалищен дом, където да организира своя културен живот.

Тревненци молят да им се окаже помощ, щото през 1964 г. строителството на читалищен дом в града да бъде включено в плана на Комитета по планирането като обект по линията на самооблагането, който те мислят да строят по стопански начин и да завършат за две години.

Известно е решението на правителството засега да не се почва строителство на нови културни домове, а усилията да се съсредоточат върху вече почнатите. Курсът е правилен.

Като изходим от големия интерес на населението към толкова назрелия проблем за читалищен дом, предлагам: да се потърси и намери възможност постройката на читалищен дом в гр. Трявна да се включи в плана на Държавния комитет по планирането.

Учебното дело в Народна република България е тясно свързано и отговаря на нуждите на нашето икономическо, обществено и културно развитие. То върви към своето пълно демократизиране. На всеки 10 000 души от населението 2352 се учат, т. е. на всеки четвърти гражданин един се учи. На 10 000 души 91 следват във висшите учебни заведения, 16 в полувисши. По студентите на глава от населението България заема пето място в света и е пред редица големи капиталистически страни.

Проектопланът и проектобюджетът поддържат линията на по-нататъшната демократизация на нашето учебно дело и за нуждите на промишлеността, строителството, транспорта.

В проектоплана се предвижда през 1964 г. в полудневните детски градини да бъдат обхванати 92 000 деца, или едно увеличение с 2300; в целодневните детски градини — вместо 61 000 деца — 65 440, или увеличение с 4440 деца; в специалните училища — през 1963 г. 9950 ученици, през 1964 г. — 11 250, или увеличение с 1300.

Поради финансови затруднения не се предвижда разкриване на нови климатични училища, пансионати, общежития и занимални. Броят на децата в тези заведения се запазва на равнището на очакваното изпълнение за 1963 г. Предвижда се увеличение на специалните училища за бавно развиващи се деца с 5 броя и 1800 ученика.

Тази година в техникумите (редовно, вечерно и задочно обучение) има 149 695 ученици, а през 1964 г. се предвиждат 166 980, или увеличение със 17 285 ученици; в професио-

нално-техническите училища — 65 060 срещу 74 000, или увеличение с 9640 ученици.

От постъпилите ученици и курсисти в трите вида учебни заведения към 30% ще бъдат приети в средните политехнически училища, към 30% в техникумите и средните специални училища и 40% в професионално-техническите училища.

През 1964 г. в професионално-техническите училища ще завършат 25 400 квалифицирани работнически кадри — от тях 11 935 души за промишлеността, 3370 за строителството, 7840 за селското стопанство и др.

Въпреки увеличаването на учениците в професионално-техническите училища нуждите от квалифицирани работници след 2 години, когато те ще завършат, за някои отрасли като машиностроенето и металообработването, химическата промишленост, механизацията на селското стопанство и други няма да бъдат задоволени. Горните отрасли ще трябва да се задоволяват чрез подготовка на работници в производството по пътя на курсове, школи, индивидуално и бригадно обучение.

Проектопланът за подготовката на специалисти с висше и средно специално образование е съставен въз основа на разчетите, получени от ведомствата за необходимите им специалисти до 1970 г. Вzeti са предвид също така възможностите на учебната база, която в техническите учебни заведения, общо взето, не е достатъчна. При разработването на проектоплана е проведена линия на задържане и дори на известно намаляване на показателите за подготовка на специалисти, с оглед да се ограничат финансовите разходи за висшите и средните специални учебни заведения през 1964 г.

През 1964 г. ще завършат образованието си около 27 200 специалисти със средно специално образование, или към 6000 души повече в сравнение с 1963 година. В резултат на това заетите в народното стопанство специалисти със средно специално образование ще се увеличат от 162 500 души през 1962 година на около 195 500 през 1964 година. Техниците ще се увеличат съответно от 64 800 на около 82 000 души. Подобрява се задоволяването на народното стопанство със средни специалисти и специалисти с висше образование.

Във висшите учебни заведения през идущата година ще бъдат приети 2500 студенти по-малко от очакваното изпълнение за тази година. По-значително е намалението за университетските, медицинските и някои инженерно-технически специалисти.

Въпреки намаляването на приема във висшите учебни заведения общият брой на студентите се увеличава с около 4700 души, което се дължи на това, че курсистите, които ще

завършат през идущата година, са значително по-малко от тези, приети през последните 2—3 години. Близко 35% от студентите ще се обучават задочно и вечерно. Относителният дял на студентите в инженерно-техническите институти се увеличава от 43,3% в 1963 г. на 45,8% през 1964 г.

През 1964 година висшите учебни заведения ще дадат на народното стопанство близо 8 хил. специалисти, от които 2165 инженери. Броят на специалистите с висше образование, заети в народното стопанство, ще достигне 115 800 души към края на 1964 година, а на инженерите — 25 730.

Проектобюджетът осигурява изпълнение на проектоплана по образованието. Проектобюджетът за образованието е съставен с известно напрежение. Това според мен е очевидно. Но няма съмнение — планът с общи усилия ще бъде изпълнен. Гаранция за това е правилната политика на партията, високоблагородният труд на народното учителиство.

Нашето учебно дело се развива под благотворното въздействие на речта, която др. Тодор Живков произнесе през май миналата година на Конгреса на учителите. Решението на Политбюро на ЦК на партията за създаване Съюз на учителите вдъхновява и окриля 90 000 армия на българското учителиство.

През 1962 г. се роди масово движение за усъвършенстване на учебно-възпитателната работа. Повече от 1000 учители обявиха своите уроци за открити (образцови), 3348 работят по почина „Предай своя опит и знания“, 5600 активно работят над усъвършенстване на урока по пътя на повишаване активността на учащите се и засилване самостоятелната им работа, 13 045 учители са включени в движението за комунистически труд.

Другарки и другари народни представители! Позволете да споделя известно безпокойство в областта на възпитанието на нашата учаща се младеж. Вярно е, че под ръководството на партията, с помощта на социалистическата общественост, у нас училището води успешно комунистическото възпитание на младежта. Имаме големи завоевания в това отношение. Младежите се възпитават в комунистически дух и се изграждат като утрешни строители на нашето социалистическо и комунистическо общество. Обаче очевидно е за всички ни, за цялата наша социалистическа общественост, че в областта на комунистическото възпитание има много сериозни недостатъци и пропуски. Ние, общо взето, вървим успешно и много успешно, ако мога да се изразя, в областта на образованието. Но във втория дял от учебно-възпитателния процес има още много и много да желаем. Няма да сгрешим, ако от тая трибуна ние поставим по-високи изисквания пред Министерството на просветата в общите усилия за едно решително подобряване на комунистическото възпитание в нашите учебни заведения.

Нашето народно учительство има високо съзнание за отговорността, която носи пред българския народ, и влага своя благороден труд за обучението и възпитанието на учащите се, за изграждането им като съзнателни строители на социализма и комунизма в нашата скъпа родина.

Другарки и другари народни представители! Приемам проектоплана за развитието на страната и проекта за държавния бюджет на Народна република България през 1964 г. и ще гласувам за тях. (*Ръкопляскания*)

Председателстващ д-р Пенчо Костурков: Другарки и другари народни представители! Бюрото предлага с това да приключи днешното заседание. Следващото заседание ще се състои утре сутринта в 9 часа при същия дневен ред.

Има ли други предложения? — Няма.

Закривам заседанието.

(Закрито в 19 ч. 10 м.)

Подпредседател: д-р П. Костурков

Секретар: **Ив. Мирчева**

Парламентарен стенограф: *Ст. Стоянов*